

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Α.Τ.Ε.Ι.Θ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Οικονομική κρίση και μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην
Ελλάδα»**

ΑΝΔΡΕΑΣ Α. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΠΕΛΙΔΗΣ

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΒΛΑΧΑΚΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2017

A.T.E.I.Θ

Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας

Τμήμα Εμπορίας και Διαφήμισης

«Οικονομική κρίση και μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα»

Ανδρέας Α. Γιαννάκης

Επιβλέποντες Καθηγητές

Αθανάσιος Μπελίδης

Σωτήριος Βλαχάκης

Σεπτέμβριος 2017

Περίληψη

Η χρηματοδότηση της οικονομίας μέσω των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα, κατά την διάρκεια της κρίσης, από τις υφιστάμενες δομές του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει γίνει πιο αυστηρή λόγω της παρούσας κατάστασης και αποτελεί τροχοπέδη στην κοινωνική ανάπτυξη.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία, εστιάζει στην προσπάθεια διερεύνησης των συνθηκών χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε καιρούς κρίσης, σε σχέση με τις υφιστάμενες δομές που ακολουθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Για το σκοπό αυτό, γίνεται διερεύνηση των τρόπων και των συνθηκών δανειοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα.

Στο 1^ο κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική αναδρομή στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ενώ παραθέτονται πληροφορίες για την πορεία της εξέλιξης, της λειτουργίας των τραπεζών ως κομμάτι αυτού.

Στο 2^ο κεφάλαιο γίνεται επισκόπηση της οικονομικής πολιτικής που ακολουθήθηκε στην Ελλάδα και τα αποτελέσματά της.

Στο 3^ο κεφάλαιο αναλύονται οι τρόποι τραπεζικής χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Στο 4^ο κεφάλαιο αναφέρονται τα εργαλεία και τα προγράμματα χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων πέραν της παραδοσιακής τραπεζικής χρηματοδότησης.

Στο 5^ο κεφάλαιο αναφέρονται οι συνέπειες της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες θεωρούνται ραχοκοκαλιά της Ελληνικής οικονομίας, καθώς και η αδυναμία πρόσβασης αυτών σε κεφάλαια εν μέσω κρίσης, ενώ εξετάζεται και ο τρόπος που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες την αναδιάρθρωση του δανεισμού αυτών.

Στο 6^ο κεφάλαιο παρατίθεται η σχέση της τεχνολογίας με τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και οι fin tech εταιρίες.

Για τους σκοπούς της πτυχιακής εργασίας, ακολουθήθηκε μεθοδολογία που περιλαμβάνει βιβλιογραφική ανασκόπηση και συλλογή, επεξεργασία και παρουσίαση δευτερογενών στοιχείων μέσα από διαδικτυακή μελέτη που αφορά σε έλεγχο υφιστάμενων δομών χρηματοδότησης στην ελληνική οικονομία.

Abstract

The financing of small and medium-sized enterprises, through the existing structures has been very strict during the latest period of economic distress. As a result, it is an obstacle to social development and ethical investment.

This dissertation focuses on investigating the financing conditions of small and medium-sized enterprises during the crisis, in relation to the existing financial structures. For that, we express the ways and conditions of lending to small and medium-sized enterprises in Greece.

The first chapter is a review of the general financial system, as well as provision of the bank evolution as a part of this system

The second chapter provides some insights into the economic policy in Greece during the years of the crisis.

The third chapter analyzes the ways of financing small and medium-sized enterprises.

Chapter 4 lists the tools and programs for financing small and medium-sized enterprises beyond traditional bank financing.

The main issue of the fifth chapter is a survey of Small Enterprises as the backbone of the Greek economy and their weakness of access to capital during the crisis. In addition, there will be a presentation of their loans restructuring.

The 6th chapter lists the relationship between technology and alternative finance networks and fin tech companies.

For the purposes of the dissertation, a methodology has been followed which includes a bibliographic review and collection, processing and presentation of secondary data through an online study on the control of existing funding structures in the Greek economy.

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διατριβής, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου, στους επιβλέποντες καθηγητές **κ. Μπελίδη** και **κ. Βλαχάκη** καθώς και σε όλους τους ανθρώπους που βοηθούν χωρίς αντάλλαγμα τους συνανθρώπους τους, όπως επίσης και στην σύζυγο μου Αικατερίνη, για την υπομονή και την υποστήριξη της.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
Abstract.....	6
Κατάλογος Διαγραμμάτων	11
1.Χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	12
1.1 Ιστορική Αναδρομή	12
1.2 Έννοια του χρήματος – Πλαίσιο λειτουργίας.....	12
1.3 Τραπεζικό σύστημα	13
2.Η κρίση ως αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα.....	15
2.1 Ενέργειες για αναδιάρθρωση των τραπεζών στην Ελλάδα	19
2.2 Επιβολή Κεφαλαιακών Περιορισμών.....	20
3.Η Τραπεζική χρηματοδότηση των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων.....	23
3.1 Εισαγωγή	23
3.2 Είδη χρηματοδοτήσεων	23
3.2.1 Δάνεια τακτής λήξης.....	25
3.2.2 Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός	26
3.2.3 Ομολογιακά – Κοινοπρακτικά Δάνεια.....	26
3.2.4 Ενέγγυες Πιστώσεις (L/C)	27
3.2.5 Leasing	29
3.2.6 Factoring.....	32
3.3 Κριτήρια τραπεζικής χρηματοδότησης.....	34
3.3.1 Ποιοτικά κριτήρια τραπεζικής χρηματοδότησης	35
3.3.2 Ποσοτικά κριτήρια τραπεζικής χρηματοδότησης	36
3.4 Εξασφαλίσεις	43
4.Εργαλεία και προγράμματα χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	47
4.1 Εισαγωγή	47
4.2 Εργαλεία χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων και εθνικά προγράμματα	47

4.3 Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.....	54
5. Χρηματοδοτικοί περιορισμοί ΜΜΕ στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της κρίσης	55
5.1 Μικρομεσαίες επιχειρήσεις.....	55
5.2 Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση το κυριότερο πρόβλημα των Ελληνικών ΜΜΕ	56
5.3 Αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων	59
5.4 Τρόποι διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων δανείων	59
5.5 Κατηγοριοποίηση δανειοληπτών	61
5.6 Τύποι ρύθμισης.....	62
6.Τεχνολογία και εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης	63
6.1 Χρηματοδότηση από το πλήθος (Crowd funding).....	63
6.2 Τύποι διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης	64
6.3 Ο ρόλος του πλήθους	65
6.4 Πλατφόρμες διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης	66
6.5 Δανεισμός ομότιμων (Peer to peer lending)	67
6.5.1 Ορισμός και διαδικασία	67
6.6 Χαρακτηριστικά και προσφερόμενες υπηρεσίες	69
6.7 Τεχνολογία και εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης.....	70
6.8 Fin tech εταιρείες	72
Συμπεράσματα.....	73
Βιβλιογραφικές Αναφορές - Διαδικτυακές Πηγές	76

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Η εξέλιξη του ΑΕΠ κατά το χρονικό διάστημα 2007-2015	16
Πίνακας 2: Συμμετοχή ΤΧΣ και Ιδιωτών στην 1 ^η αύξηση κεφαλαίου των τραπεζών	19
Πίνακας 3: Κατάσταση δανειολήπτη και κατηγορίες αναδιάρθρωσης	61
Πίνακας 4: Ποσοστά αποδόσεων επιστρεφόμενων ποσών	68

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Καταθέσεις και απόδοση 10ετούς ομολόγου του Ελληνικού Δημοσίου	20
Διάγραμμα 2: Εξέλιξη καταθέσεων και χρηματοδότηση τραπεζών από ΕΚΤ (€ δισ.).....	21
Διάγραμμα 3: Το πιο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ	56
Διάγραμμα 4: Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση ως το πιο σημαντικό πρόβλημα των ΜΜΕ ..	57
Διάγραμμα 5: Τραπεζικά δάνεια σε επιχειρήσεις στην Ελλάδα.....	57
Διάγραμμα 6: Κόστος Δανεισμού Επιχειρήσεων	58
Διάγραμμα 7: Κενό εξωτερικής χρηματοδότησης των ΜΜΕ στην Ευρωζώνη	58
Διάγραμμα 8: Μη εξυπηρετούμενα τραπεζικά δάνεια ως ποσοστό των συνολικών δανείων στην Ελλάδα	59

1.Χρηματοπιστωτικό σύστημα

1.1 Ιστορική Αναδρομή

Ο άνθρωπος, σύμφωνα με τους (Mankiw-Taylor, 2011), ξεκινώντας την κοινωνική του ζωή και ενώ ήταν οργανωμένος στην αρχή μέσα σε πολύ μικρές κοινωνίες, αντάλλαξε διάφορα χρήσιμα αντικείμενα προκειμένου να εξυπηρετήσει κυρίως, τις βιοτικές του ανάγκες. Προχωρώντας μέσα στην διάρκεια των αιώνων, οργανώθηκε σε μεγαλύτερες κοινωνίες, καλλιεργώντας την γη και εξημερώνοντας τα ζώα, δημιούργησε πλεόνασμα αγαθών τα οποία και αντάλλαξε, κάνοντας την ζωή του πιο εύκολη και άνετη. Το φαινόμενο αυτό, δηλαδή η ανταλλαγή αγαθών, ονομάστηκε αντιπραγματισμός. Όμως, σπαταλώντας πολύ κόπο και χρόνο για να βρει τον κατάλληλο άνθρωπο που χρειαζόταν τα προϊόντα του και αυτός τα δικά του, σκέφτηκε να ορίσει ένα κοινό μέσο συναλλαγών, το χρήμα, το οποίο θα ήταν αποδεκτό από όλους τους ανθρώπους.

Στην συνέχεια και συγκεκριμένα στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, μπαίνουν οι βάσεις για το μετέπειτα νομισματικό σύστημα, και όπως μας αναφέρει ο οικονομολόγος (Αλογοσκούφης Γ., 2012) «το παγκόσμιο νομισματικό σύστημα βασίζεται στο διμεταλλικό σύστημα της Γαλλίας, όπου ο άργυρος αποτελεί την βάση του συστήματος και επιτρέπεται η ελεύθερη κοπή νομισμάτων από χρυσό και ασήμι με ορισμένη διατίμηση. Το σύστημα αυτό, διαδέχθηκε ο κανόνας χρυσού που αποτελεί στην ουσία ένα σύστημα σταθερών ισοτιμιών μεταξύ των νομισμάτων που μετέχουν σε αυτόν». Αργότερα εμφανίστηκαν τα διάφορα νομίσματα αναγκαστικής κυκλοφορίας, τα οποία μέχρι σήμερα, ορίζονται ως χρήμα από την εκάστοτε κυβέρνηση κάθε χώρας και τις Κεντρικές τράπεζες.

1.2 Έννοια του χρήματος – Πλαίσιο λειτουργίας

Ως χρήμα, σύμφωνα με τους (Mankiw-Taylor, 2011), έχει οριστεί το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων, υλικών ή και άυλων, που μπορούν να χρησιμοποιήσουν άμεσα, την ίδια στιγμή που το επιθυμούν οι άνθρωποι, για να αγοράσουν αγαθά και υπηρεσίες από άλλους συνανθρώπους τους.

Βάσει των ισχυρισμών των (Mankiw-Taylor, 2011) στο χρονικό διάστημα εντός του οποίου καθιερώθηκε η ανταλλαγή χρήματος, ως κοινά αποδεκτής αξίας από τον αγοραστή στον

πωλητή, δημιουργήθηκε και το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα λειτουργεί η σχέση αυτή. Το νομισματικό σύστημα, είναι ακριβώς αυτό το πλαίσιο των κανόνων και των θεσμών, το οποίο συνδέει, το σύνολο των πόρων μιας οικονομίας μεταξύ τους. Οι τράπεζες, οι οποίες βοηθούν στην διενέργεια των συναλλαγών, και το χρήμα, είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους γιατί διαχρονικά χρησιμοποιήθηκαν για να συνδέσουν τους αποταμιευτές με τους επενδυτές και να βοηθήσουν την ανάπτυξη της οικονομίας και την ευημερία της κοινωνίας.

Το χρήμα, εκτός από την σημαντικότητα του ως μέσο συναλλαγής, κατέχει και την αξία του ως μονάδα μέτρησης των αγαθών και μετακυλύει την ανθρώπινη αγοραστική δύναμη στο μέλλον, βοηθώντας στην προσπάθεια για ανάπτυξη και πρόοδο. Σε μια υποτιθέμενη επιστροφή, σε μια κοινωνία δίχως το νομισματικό σύστημα, δίχως δηλαδή αυτό το πλαίσιο θεσμών και κανόνων στην οικονομία, ο άνθρωπος θα αναγκάζονταν να επιστρέψει, σε μια κοινωνία του αντιπραγματισμού, στην οποία δεν θα υπήρχε καμιά εξειδίκευση. Θα έπρεπε έτσι, να σπαταλήσει πολύ χρόνο και ενέργεια, προκειμένου να καλύψει μόνος, τις ανάγκες της οικογένειάς του. Ουσιαστικά, εξαφανίζοντας την εξειδίκευση, αυτόματα θα εξαφανίζονταν και η παγκόσμια ανάπτυξη και ευημερία, αφού σε αυτήν οφείλεται η πρόοδος της τεχνολογίας, η εξέλιξη των επιστημών και τελικά, η όλη διαδικασία σταδιακής βελτίωσης της ζωής του ανθρώπου.

1.3 Τραπεζικό σύστημα

Οι τράπεζες, είναι οι επιχειρήσεις αυτές, οι οποίες φέρνουν για πρώτη φορά σε επαφή τους αποταμιευτές με τους επενδυτές, εξομαλύνοντας και εξισορροπώντας τις σχέσεις τους. Δημιουργούν τις προϋποθέσεις, ώστε οι αποταμιευτές να νιώθουν ασφαλείς και ικανοποιημένοι με την τοποθέτηση των χρημάτων τους και οι επενδυτές, να μπορούν να απευθύνονται σε αυτές, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η επένδυση τους άμεσα, μέσω της χρηματοδότησης της από την τράπεζα. Παρακρατώντας, μόνο ένα υποχρεωτικό ποσοστό διαθεσίμων και χορηγώντας τα υπόλοιπα σε δάνεια, οι τράπεζες αυξάνουν την προσφορά χρήματος. Η διαδικασία δημιουργίας χρήματος συνεχίζεται με κάθε δάνειο, δίνοντας την ευκαιρία στους δανειστές να γίνουν και οι ίδιοι αποταμιευτές, συνεχίζοντας έτσι τον κύκλο της ανάπτυξης (Mankiw-Taylor, 2011).

Η εύρυθμη λειτουργία του νομισματικού συστήματος προσφέρει στην οικονομία μιας χώρας, όχι μόνο τους απαραίτητους πόρους, προκειμένου η κοινωνία να κινηθεί ένα βήμα μπροστά προς την ευημερία, αλλά και τους οδηγεί προς την σωστή κατεύθυνση. Συσσωρεύει πλεονάζοντα κεφάλαια από τους αποταμιευτές, τους πολίτες και τις επιχειρήσεις εκείνες, οι οποίες έχουν χρήματα, που δεν χρησιμοποιούν και τα οποία επιθυμούν να καταθέσουν στις τράπεζες. Τα οδηγεί στην παραγωγική διαδικασία, δηλαδή πάλι πίσω στην οικονομία, μέσω της διαδικασίας του δανεισμού στους επενδυτές - επιχειρηματίες, που είναι οι πιο κατάλληλοι για να επενδύσουν τα κεφάλαια αυτά. Διαμέσου αυτής της διαδικασίας, τα πλεονάζοντα κεφάλαια, οδηγούνται πάντα στις παραγωγικές διαδικασίες με την μεγαλύτερη απόδοση και δεν παραμένουν στάσιμα και ανενεργά, συμβάλλοντας έτσι στην παγκόσμια ανάπτυξη.

Η διεργασία αυτή που επιτελείται σε ένα εύρυθμο νομισματικό σύστημα, έχει την μεγαλύτερη σημαντικότητα σε μια υγιή οικονομία, αφού στην ουσία διαμορφώνει την σχέση μεταξύ των αποταμιεύσεων και των επενδύσεων και δεν οδηγεί απλώς κεφάλαια στην κατανάλωση.

Η αγορά δανειακών κεφαλαίων, ουσιαστικά αποτελεί τον κύριο μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας, οδηγώντας κεφάλαια και πόρους σε παραγωγικές επενδύσεις, συντονίζοντας τους αποταμιευτές και τους δανειζόμενους - επιχειρηματίες (Σαρτζετάκης Ε., χ.χ). Άρα οδηγώντας κεφάλαια στην κατανάλωση αναπτύσσεται μεν η οικονομία, αλλά δεν σημαίνει ότι αναπτύσσεται υγιώς. Τα κεφάλαια, πρέπει να οδηγούνται κατά κύριο λόγο σε υγιείς παραγωγικές διαδικασίες, γεγονός που θα σημαίνει τον πολλαπλασιασμό τους, ο οποίος εξασφαλίζεται με τον περιορισμό της αντιπαραγωγικής κατανάλωσης, τον δανεισμό του κράτους για παραγωγικές επενδύσεις και την κινητοποίηση ιδιωτών αποταμιευτών στην ανάληψη ιδιωτικών επενδύσεων. Η άριστη αυτή κατανομή των επενδύσεων, ανήκει μεταξύ άλλων, στις λειτουργίες που πρέπει να τελέσει το τραπεζικό σύστημα, ώστε να συνεχιστεί απρόσκοπτα η υγιής ανάπτυξη. Οι τράπεζες αυξάνουν την προσφορά χρήματος από τους αποταμιευτές, αυξάνοντας το επιτόκιο που προσφέρουν στα προγράμματα καταθέσεων, δημιουργώντας έτσι ουσιαστικά τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε να έρθει σε ισορροπία με την ζήτηση χρήματος από τους επενδυτές - επιχειρηματίες. Η συγκεκριμένη λειτουργία που επιτελείται από τις τράπεζες, αυξάνοντας το επιτόκιο, και λειτουργώντας ως κίνητρο για τους αποταμιευτές, πρέπει να συνοδεύεται και από άλλες πολιτικές του νομισματικού συστήματος, προκειμένου να αποτελέσει αυτή κίνητρο αποταμίευσης (McCallum, 2002).

Η συνθήκη σταθερότητας στην οικονομία, η οποία είναι μια από τις κυριότερες συνθήκες κάθε Κεντρικής Τράπεζας, πρέπει να υφίσταται, προκειμένου να μην υπάρξει αντικίνητρο αποταμίευσης, όπως και ο ελεγχόμενος πληθωρισμός, δηλαδή η προστασία των αποταμιευτών από την συνεχόμενη αύξηση των γενικών τιμών σε μια οικονομία (Mankiw-Taylor, 2011). Η αποταμίευση εξαρτάται και από το διαθέσιμο προσωπικό εισόδημα, δηλαδή το εισόδημα που μένει στους πολίτες μιας χώρας, αφού πληρωθούν όλες οι υποχρεώσεις τους στο κράτος. Άρα και το κράτος διαμέσου της φορολογίας των καταθέσεων, αλλά και των επενδύσεων, παίζει ρόλο στην απόφαση, ή όχι, της αποταμίευσης και της επένδυσης - επιχειρηματικότητας. Μειώνοντας τον φόρο στις καταθέσεις, αυξάνει την διάθεση για αποταμίευση, ενώ μειώνοντας τον φόρο στις επενδύσεις, αυξάνει την διάθεση για επένδυση. Τα αυξημένα επιτόκια είναι πιθανόν να λειτουργούν και ως αντικίνητρο για τους επενδυτές, αναγκάζοντας τους εμπλεκόμενους, να ψάξουν για ένα καινούργιο σημείο ισορροπίας μεταξύ προσφοράς, ζήτησης και επιτοκίου. Έχοντας ένα μεγαλύτερο επιτόκιο στις καταθέσεις τους, οι αποταμιευτές συσσωρεύουν συνεχώς κεφάλαια στις τράπεζες, κρατώντας μόνο το απαραίτητο κεφάλαιο για τις καθημερινές τους συναλλαγές, χωρίς να υπάρχει αντίστοιχη διάθεση για επιχειρηματικότητα από τους επενδυτές, αφού το υψηλό επιτόκιο δανεισμού τους αποθαρρύνει.

Ουσιαστικά, αυτό που ενδιαφέρει τους αποταμιευτές και τους δανειζόμενους είναι το πραγματικό επιτόκιο, το οποίο προκύπτει, από το σημείο ισορροπίας αγοράς και ζήτησης και εξαρτάται από όλους τους παράγοντες, που υπάρχουν στο νομισματικό σύστημα.

2.Η κρίση ως αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, ακολουθήθηκαν πρακτικές στην οικονομία όσον αφορά στις αποταμιεύσεις και στα δανειακά κεφάλαια, με σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα ύφεσης. Το κράτος έχοντας μεγάλο μέγεθος και δαπάνες μονίμως πολύ μεγαλύτερες των εσόδων του, με αποτέλεσμα αρνητικό ισοζύγιο πληρωμών, ανάγκασε την χώρα σε μόνιμο δανεισμό, προκειμένου να καλύπτει τις ανάγκες του (Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, 2016).

Στο εσωτερικό, η παροχή δανείων στην καταναλωτική και στεγαστική πίστη από τις τράπεζες, είχε ως μοναδικό στόχο, την αύξηση των μεγεθών τους και όχι την ουσιαστική ανάπτυξη της οικονομίας, αφού υπήρχε κενό στην ουσιαστική εποπτεία του τραπεζικού συστήματος (Μ., Κρονίδης, 2009). Η αλόγιστη παροχή υψηλότοκων δανείων για αγορά, είτε στέγης, είτε καταναλωτικών αγαθών, τροφοδοτούσε την οικονομία με κεφάλαια τα οποία, μέσω της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και των εισαγωγών αγαθών, ουσιαστικά οδηγούνταν εκτός χώρας. Αποτέλεσμα, ήταν ο υπερδανεισμός των πολιτών και της χώρας, χωρίς ωστόσο δυνατότητες παραγωγής, αφού όλο το προηγούμενο διάστημα, δεν γίνονταν επενδύσεις με ορθολογική παραγωγική κατεύθυνση. Συνέπεια όλων αυτών, ήταν η αύξηση του ποσοστού ανεργίας στο 26,5% (Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, 2016) και η συνεχής μείωση του ΑΕΠ σε ποσοστό -28,24% σε διάστημα 8 ετών από το 2008 δηλαδή έως το 2015 (πίνακας 1).

Πίνακας 1: Η εξέλιξη του ΑΕΠ κατά το χρονικό διάστημα 2007-2015

Έτος	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Απόλυτες τιμές	232.695	233.198	231.081	222.152	208.532	193.347	182.054	177.559	176.023 (1 ^η εκτίμηση)
Μεταβολή %	6,37%	-0,64%	-0,91%	-3,86%	-6,13%	-7,28%	-5,84%	-2,68%	-0,9%

Πηγή :ΕΛΣΤΑΤ/ΑΕΠ (σε αγοραίες τιμές / € εκ.)

Τα προβλήματα διαφάνηκαν εντονότερα από το 2009 στο δημόσιο τομέα της Ελλάδος, ενώ και οι οίκοι αξιολόγησης του εξωτερικού υποβάθμισαν την πιστοληπτική ικανότητα του, μαζί με την πιστοληπτική ικανότητα των τραπεζών, αφού μετά και τις δυο αναθεωρήσεις του ελλείμματος που έγιναν από την ΕΛΣΤΑΤ, αυτό έφτασε το 15,7 του ΑΕΠ, και το δημόσιο χρέος στο 129,7%, ταυτόχρονα με την υποχώρηση του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα τον Ιανουάριο του 2009, η Standard & Poor's υποβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας από Α σε Α-, λόγω των παραπάνω ελλειμμάτων. Αργότερα, στις 8 Δεκεμβρίου η Fitch, υποβάθμισε την πιστοληπτική αξιολόγηση της Ελλάδας από Α- σε BBB+, στις 16 Δεκεμβρίου η Standard & Poor's από Α- σε BBB+ και στις 22 Δεκεμβρίου, η Moody's από Α1 σε Α2.

Μετά από αυτό το γεγονός, τα επιτόκια δανεισμού αυξήθηκαν, κάνοντας απαγορευτικό το δανεισμό από την διατραπεζική αγορά. Αντιμετωπίζοντας προβλήματα ρευστότητας, οι ελληνικές τράπεζες στράφηκαν προς δανεισμό στην ΕΚΤ, αφού τα ελληνικά ομόλογα που

χρησιμοποιούσαν για ενέχυρο, δεν ήταν πλέον αποδεκτά και αξιόπιστα από τις τράπεζες του εξωτερικού. Έτσι η χρηματοδότηση των τραπεζών από την ΕΚΤ αυξήθηκε, χρησιμοποιώντας ως εγγύηση τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου. Τον Μάιο του 2010 μετά την υποβάθμιση της χώρας από τους διεθνείς οικονομικούς οίκους αξιολόγησης και την παρέμβαση του ΔΝΤ, της ΕΕ και της ΕΚΤ δόθηκε στην χώρα το δάνειο των €110 δισ. και υπογράφηκε το «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής», σύμφωνα με το οποίο η Ελλάδα υποχρεώθηκε σε δημοσιονομικές περικοπές και μεταρρυθμίσεις, που θα οδηγούσαν την οικονομία σε ισόρροπους ρυθμούς ανάπτυξης και σε μηδενικά δημοσιονομικά ελλείμματα.

Σχεδόν ταυτόχρονα, τον Ιούνιο του 2010, δημιουργείται το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ), που λειτουργεί ως ένας προσωρινός μηχανισμός επίλυσης κρίσεων, στις χώρες της ζώνης του ευρώ, χρησιμοποιώντας ομόλογα και άλλους χρεωστικούς τίτλους στις κεφαλαιαγορές, με πρώτες χώρες που εντάσσονται σε αυτό την Πορτογαλία, την Ιρλανδία και την Ελλάδα. (ΕFSF, 2016). Συγχρόνως, τον Ιούλιο του 2010, ιδρύεται στην Ελλάδα με τον Ν.3864/2010 το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ), ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ), με σκοπό τη διατήρηση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, διαθέτοντας διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια (Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, 2016).

Τον Φεβρουάριο του 2012 εγκρίνεται και υπογράφεται από την Ελληνική Βουλή το δεύτερο Μνημόνιο συνεννόησης, με μεταρρυθμίσεις και με νέα μέτρα λιτότητας, καθώς και πρόσθετο δανειακό πακέτο προς την Ελλάδα ύψους €130 δισ. με ταυτόχρονο «κούρεμα» χρέους κατά 53,5%, της ονομαστικής αξίας των ιδιωτών κατόχων ομολόγων και των ασφαλιστικών ταμείων. Έτσι στις 9 Μαρτίου, ολοκληρώνεται η διαδικασία του PSI (Private Sector Involvement), με την συμμετοχή του 95,7% των ιδιωτών κατόχων Ελληνικών ομολόγων. Παράλληλα, λόγω του γεγονότος ότι τα χαρτοφυλάκια ομολόγων των τραπεζών υπέστησαν τεράστιες ζημιές, καθώς και η μεγάλη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, αποφασίζεται η ανακεφαλαιοποίηση των Ελληνικών τραπεζών, με την συμμετοχή των ιδιωτών μετόχων και του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος,, (Τράπεζα Ελλάδος, 2012) η Εθνική τράπεζα ενέγραψε ζημιές (€11,735 δισ. από PSI και €8,366 δισ. από ακαθάριστες αναμενόμενες ζημιές πιστωτικού κινδύνου), η Eurobank (€5,781 δισ. από PSI και €8,266 δισ. από αναμενόμενες ζημιές πιστωτικού κινδύνου), η Alpha Bank (€4,786 δισ. από PSI και €8,493

δισ. από αναμενόμενες ζημιές πιστωτικού κινδύνου), ενώ η Τράπεζα Πειραιώς (€2,615 δισ. από το PSI και €6,281 δισ. από αναμενόμενες ζημιές πιστωτικού κινδύνου).

2.1 Ενέργειες για αναδιάρθρωση των τραπεζών στην Ελλάδα

Τον Μάιο του 2012, οι τράπεζες έλαβαν από το ΤΧΣ με την μορφή ομολόγων του ΕΤΧΣ €18 δισ., ενώ το Δεκέμβριο του 2012 εκταμιεύτηκαν άλλα €6,26 δισ. Το Φεβρουάριο του 2013, ολοκληρώθηκαν οι αυξήσεις κεφαλαίου που πραγματοποίησαν οι 4 συστημικές τράπεζες, (πίνακας 2) με το ΤΧΣ να έχει συνολικά καταβάλει €24,99 δισ. σε σύνολο 28,59 δισ. (Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, 2013).

Πίνακας 2: Συμμετοχή ΤΧΣ και Ιδιωτών στην 1^η αύξηση κεφαλαίου των τραπεζών

Τράπεζα	Συνολικά καταβληθέντα κεφάλαια από ΤΧΣ (ομόλογα σε εύλογη αξία € εκ.)	Συμμετοχή Ιδιωτών σε μετρητά (€ εκ)	Συνολική ΑΜΚ
ΕΤΕ	8,676,9	1.079,1	9.756
Πειραιώς	6,985,4	1.443,6	8.429
Alpha	4,021,0	550	4.571
Eurobank	5,839,0	n/a	5839
Σύνολο	25.522,3	3.072,7	28.595

Πηγή:ΤΧΣ

Μετά την ολοκλήρωση των αυξήσεων μετοχικού κεφαλαίου τον Ιούλιο του 2013 και τα σχέδια αναδιάρθρωσης που υποβλήθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες, τον Μάρτιο του 2014, η Τράπεζα της Ελλάδος διεξήγαγε άσκηση προσομοίωσης, και τα αποτελέσματα έδειξαν, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, ότι οι κεφαλαιακές ανάγκες για όλες τις ελληνικές τράπεζες (4 συστημικές, Πανελλήνια και Αττικής) ήταν €6,38 δισ. (Τράπεζα Ελλάδος, 2016). Έτσι οι ελληνικές τράπεζες προέβησαν σε νέες αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου, συνολικού ύψους €8,3 δισ., χωρίς αυτή την φορά την συμμετοχή του ΤΧΣ, μειώνοντας έτσι το ποσοστό του, έναντι των ιδιωτών επενδυτών, στην Εθνική από 84,38% σε 57,24%, στην Alpha Bank από 81,71% σε 69,90%, στην Πειραιώς από 81,71% σε 69,90% και στην Eurobank από 95,23% σε μόλις 35,41%.

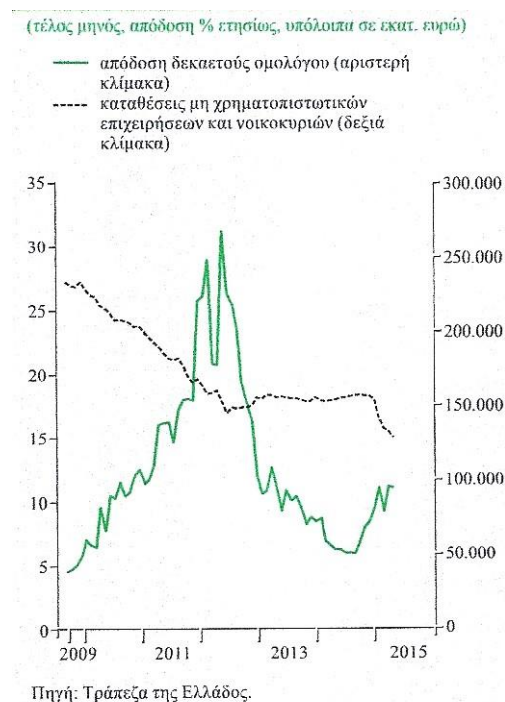

Άλλωστε, τον Οκτώβριο του 2014, ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα των «τεστ αντοχής» των 4 συστημικών τραπεζών (stress test), που έγιναν από την ΕΚΤ και σύμφωνα με το στατικό σενάριο δυσμενών εξελίξεων, η συνολική κεφαλαιακή υστέρηση τους ανερχόταν σε €8,7δισ. πριν από τις αυξήσεις ενώ μετά τις αυξήσεις το ποσό αυτό μειωνόταν σε €2,7 δισ.

2.2 Επιβολή Κεφαλαιακών Περιορισμών

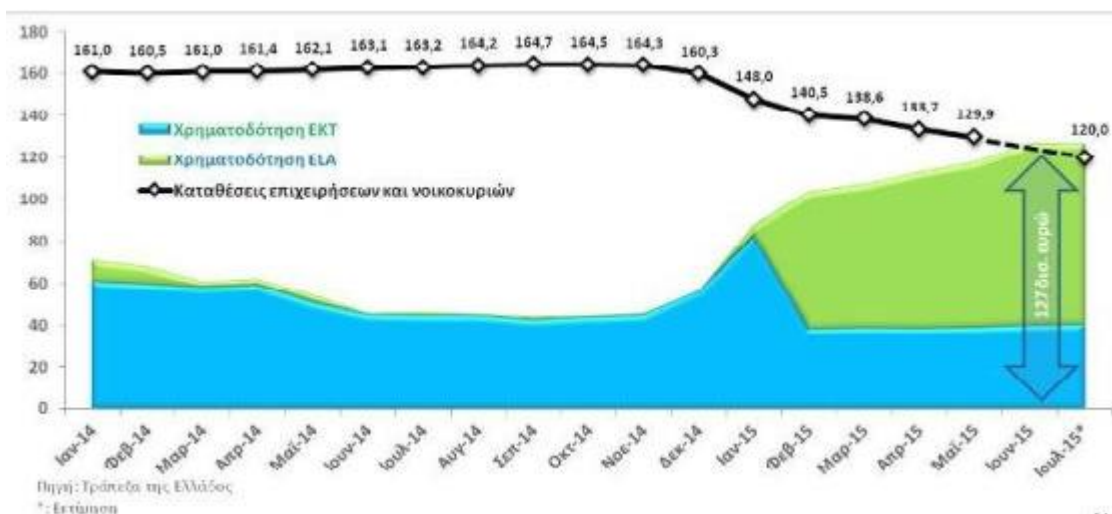
Όλο αυτό το διάστημα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στις τράπεζες αυξάνονταν, ενώ οι καταθέσεις μειώνονταν, ως αποτέλεσμα του κακού οικονομικού και πολιτικού κλίματος στην Ελλάδα και του φόβου των Ελλήνων πολιτών για έξοδο της χώρας από την ευρωζώνη. Στο παρακάτω διάγραμμα αποτυπώνεται η πτωτική πορεία των καταθέσεων από το 2009 έως το 2015 σε σχέση με την απόδοση του 10ετούς ομολόγου της Ελλάδος.

Διάγραμμα 1: Καταθέσεις και απόδοση 10ετούς ομολόγου του Ελληνικού Δημοσίου

Σαν αποτέλεσμα της συνεχούς υστέρησης καταθέσεων, οι ελληνικές τράπεζες κατέφυγαν στον μηχανισμό έκτακτης παροχής ρευστότητας (€88,6 δισ. έως τον Ιούλιο του 2015) (Greek reporter, 2015), με αποτέλεσμα στις 28 Ιουνίου 2015, η ελληνική κυβέρνηση να θέσει σε τραπεζική αργία τις τράπεζες, και να επιβάλει περιορισμούς στην ανάληψη μετρητών, για την αποφυγή μαζικής ανάληψης καταθέσεων (bank run).

Διάγραμμα 2: Εξέλιξη καταθέσεων και χρηματοδότηση τραπεζών από ΕΚΤ (€ δισ.)

Σύμφωνα με το ΦΕΚ Α' 84 (18 Ιουλίου 2015) (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2015) οι τράπεζες άνοιξαν τελικά στις 19 Ιουλίου 2015, με πολλούς όμως περιορισμούς στην λειτουργία τους, όπως απαγόρευση εμβασμάτων στο εξωτερικό, απαγόρευση αναλήψεων πάνω από €60 ημερησίως, απαγόρευση ανοίγματος νέων λογαριασμών, κ.τ.λ.

Στην συνέχεια τον Αύγουστο του 2015 ψηφίστηκε από την Ελληνική Βουλή η τρίτη μνημονιακή συμφωνία, ύψους €86 δισ. με νέα σειρά δεσμεύσεων προς τους πιστωτές, με άμεση επίδραση στην Ελληνική Οικονομία και τους πολίτες.

Κατόπιν των δυσμενών αυτών εξελίξεων για την ελληνική οικονομία, η ΕΚΤ αξιολόγησε εκ νέου την βιωσιμότητα των τεσσάρων συστημικών τραπεζών και με δελτίο τύπου στις 31 Οκτωβρίου 2015, ανακοίνωσε την διαπίστωση της, για την υστέρηση €14,4δισ. κεφαλαίων από αυτές, (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2015) με ταυτόχρονη εντολή για αυξήσεις κεφαλαίου. Η τρίτη ανακεφαλαίωση των τραπεζών ολοκληρώθηκε στις 21 Νοεμβρίου, μειώνοντας ακόμα περισσότερο το ποσοστό του ΤΧΣ σε αυτές. Στην Alpha Bank το ποσοστό των ιδιωτών έφτανε πλέον το 89%, ενώ το ποσοστό του ΤΧΣ στο 11%, στην Eurobank το ΤΧΣ κατείχε ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 2,3%, ενώ στην Τράπεζα Πειραιώς, οι ιδιώτες κατείχαν το 63% και το ΤΧΣ ποσοστό 26%. Μόνο στην Εθνική Τράπεζα, το ΤΧΣ κράτησε ένα ποσοστό 38% περίπου μετά την ολοκλήρωση της μετατροπής των προνομιούχων μετοχών που κατείχε.

Έως σήμερα η επιβολή των κεφαλαιακών ελέγχων, δημιουργεί ένα σφιχτό πλαίσιο λειτουργίας της οικονομίας, με εξαναγκασμό της χρήσης πλαστικού χρήματος, αφού το όριο ανάληψης είναι ανεπαρκές για να καλύψει τις ανάγκες της αγοράς, αλλά και την υποχρεωτική χρήση των αγορών μέσω των καρτών, για την κάλυψη του αφορολογήτου ορίου των 1900€.

3.Η Τραπεζική χρηματοδότηση των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

3.1 Εισαγωγή

Ο οικογενειακός χαρακτήρας, που έχουν οι περισσότερες Ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τις οδηγεί στην αναζήτηση δανειακής χρηματοδότησης από τις τράπεζες, οι οποίες αποτελούν την κύρια πηγή χρηματοδότησης τους.

Λόγω του γεγονότος ότι έχουν ανάγκη από κεφάλαια κίνησης, και δεν επενδύουν μακροπρόθεσμα εξαιτίας και της οικονομικής συγκυρίας, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αναζητούν κυρίως βραχυπρόθεσμο δανεισμό, σε σχέση με τον μακροπρόθεσμο, που επιπροσθέτως απαιτεί εμπράγματα εξασφαλίσεις, που δεν προσφέρουν οι επιχειρηματίες. Άλλωστε η μη διαθεσιμότητα ισχυρών εξασφαλίσεων από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τον καιρό της πιστωτικής επέκτασης, τις είχε οδηγήσει να καλύπτουν πάγιες ανάγκες τους, με την χρήση βραχυπρόθεσμου δανεισμού, με άμεσο δυσμενές αποτέλεσμα στην ρευστότητα τους.

3.2 Είδη χρηματοδοτήσεων

Οι κυριότερες μορφές τραπεζικής χρηματοδότησης που χρησιμοποιούνται από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, είναι βραχυπρόθεσμα δάνεια που χρησιμοποιούνται για κεφάλαιο κίνησης ή μακροπρόθεσμα δάνεια για επενδύσεις σε πάγια ή εξοπλισμό.

Επειδή στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις προκύπτουν χρηματοδοτικές ανάγκες από τον ετεροχρονισμό πληρωμών και εισπράξεων, αλλά και εμφάνιση εκτάκτων αναγκών ρευστότητας, λόγω μη έγκαιρης είσπραξης απαιτήσεων, δημιουργείται η αξίωση χορήγησης πιστοδότησης προκειμένου αυτές να καλυφθούν.

Συνήθως η ανάγκη για επιπλέον ρευστότητα, καλύπτεται από δανειοδότηση μικρής διάρκειας, με ετήσια αναθεώρηση, που ορίζεται ως κεφαλαίο κίνησης. Κύρια χρήση του, είναι η κάλυψη των λειτουργικών αναγκών και του συναλλακτικού κυκλώματος. Οι επιχειρήσεις όπως είναι λογικό, επιδιώκουν την μείωση του παρεχόμενου χρόνου πίστωσης προς τους πελάτες τους, ώστε να μειώνονται οι ανάγκες τους σε κεφάλαια κίνησης. Όμως η έλλειψη ρευστότητας στην αγορά, αλλά και το μεγαλύτερο περιθώριο μικτού κέρδους που έχουν οι πωλήσεις επί πιστώσει, τις αναγκάζουν να χρησιμοποιούν αυτόν τον τρόπο πώλησης για την αύξηση του τζίρου τους, με ταυτόχρονη χρήση του κεφαλαίου κίνησης.

Ο πρώτος έλεγχος που γίνεται από την τράπεζα, αφορά το περιθώριο κέρδους της πώλησης προκειμένου να καλυφθούν τα χρηματοοικονομικά έξοδα, και σε περίπτωση που αυτά δεν καλύπτονται, αποφεύγεται η χρηματοδότηση. Η διάρκεια και το ύψος της χρηματοδότησης του κεφαλαίου κίνησης, καθορίζονται από την δραστηριότητα και το είδος της επιχείρησης, την εποχικότητα της, τον κύκλο εργασιών της, την ταχύτητα ανακύκλωσης των αποθεμάτων, υποχρεώσεων και απαιτήσεων της καθώς και τις λειτουργικές της ανάγκες.

Οι τραπεζικές πιστοδοτήσεις, οι οποίες ορίζονται ως η συμφωνία δυο μερών (της τράπεζας και του πιστούχου), εκ των οποίων το πρώτο μεταβιβάζει αγοραστική δύναμη στο δεύτερο, με απαίτηση επιστροφής με τόκο, διακρίνονται ανάλογα με :

- ✓ Τον πιστωτικό κίνδυνο.
- ✓ Το μέγεθος της οικονομικής μονάδας.
- ✓ Τον σκοπό, την διάρκεια και την μορφή τους.
- ✓ Τους πιστωτικούς περιορισμούς που τις διέπουν.

Μια κατηγοριοποίηση των τραπεζικών πιστοδοτήσεων με βάση το κριτήριο τον σκοπό, την διάρκεια και την μορφή τους είναι :

1. Οι βραχυπρόθεσμοι χαρακτήρα πιστοδοτήσεις που καλύπτονται με

α) χρηματοδότηση κεφαλαίων κίνησης,

β) η έκδοση Εγγυητικών Επιστολών και Ενέγγυων Πιστώσεων και

γ) η σύναψη συμβάσεων πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring).

2. Οι μακροπρόθεσμες πιστοδοτήσεις για κάλυψη παγίων αναγκών μονιμότερου χαρακτήρα που καλύπτονται με

α) παροχή δανείων τακτής λήξης

β) παροχή ομολογιακών ή κοινοπρακτικών δανείων,

γ) συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing).

Γενικότερος κανόνας η διάρκεια του δανείου να μην υπερβαίνει την διάρκεια ζωής του εξοπλισμού που αγοράστηκε με αυτό.

---

3. Πιστοδοτήσεις για κάλυψη εκτάκτων αναγκών ή και μονιμότερου χαρακτήρα, που δεν προβλέφθηκαν στον προϋπολογισμό, ή προέκυψαν λόγω επιχειρηματικής ευκαιρίας και έχουν συνήθως βραχυπρόθεσμο ή μεσοπρόθεσμο χαρακτήρα.

4. Πιστοδοτήσεις, ως αποτέλεσμα εγγυοδοσίας της τράπεζας, αναλαμβάνοντας πιστωτικό κίνδυνο, παρέχοντας εγγύηση σε τρίτο.

Κύριες μορφές πιστοδοτήσεων:

1. Δάνεια τακτής λήξης
2. Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός
3. Ομολογιακά – Κοινοπρακτικά δάνεια
4. Ενέγγυες Πιστώσεις – Εγγυητικές Επιστολές
5. Leasing
6. Factoring

3.2.1 Δάνεια τακτής λήξης

Τα δάνεια τακτής λήξης αφορούν κυρίως στην χρηματοδότηση επενδύσεων σε πάγια, όπως μηχανολογικός εξοπλισμός, ή κτηριακές εγκαταστάσεις. Είναι χορηγήσεις προς τους οφειλότες – δανειολήπτες, οι οποίοι αναλαμβάνουν, υπογράφοντας την δανειακή σύμβαση, την υποχρέωση να επιστρέψουν το ποσό που δανείστηκαν, μέσα στο χρονικό διάστημα που ορίζεται στην σύμβαση. Έχουν την μορφή:

- α) τοκοχρεωλυτικού δανείου στο οποίο εξοφλούνται μέσα από ισόποσες δόσεις κεφάλαιο και τόκοι,
- β) δανείου τύπου balloon, όπου οι αναλογούντες τόκοι, εξοφλούνται σε τακτά διαστήματα (3μηνο, 6μηνο) και το κεφάλαιο στην λήξη της συμφωνίας.

Στην σύμβαση δανείου τακτής λήξης, είναι καθορισμένος ο τρόπος και ο χρόνος εκταμίευσης και επιστροφής του ποσού δανείου. Με αυτόν τον τρόπο δανείου, η τράπεζα δανείζει στον οφειλέτη – δανειολήπτη συγκεκριμένο ποσό, που πρέπει να αποδοθεί με συγκεκριμένο τρόπο, σε καθορισμένο χρόνο, ενώ δεν μπορεί να επαναχορηγηθεί το ποσό που εξοφλήθηκε. Κατά τον έλεγχο των αιτημάτων χρηματοδότησης, η τράπεζα ελέγχει το κόστος της προτεινόμενης

επένδυσης καθώς και την σκοπιμότητα της, έτσι ώστε να προκύπτει όφελος στην επιχείρηση μετά την αποπληρωμή του δανείου.

3.2.2 Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός

Ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός αφορά στην σύμβαση μεταξύ τράπεζας και Νομικού Προσώπου, κατά την οποία τα δύο μέρη, τηρούν κοινό λογαριασμό όπου θα εγγράφουν τις μεταξύ τους συναλλαγές και ο οποίος μηδενίζει, σε διαστήματα που ορίζονται στην σύμβαση. Στην σύμβαση επίσης, καθορίζεται το μέγιστο ποσό πιστοδοτήσεως, δίνοντας την δυνατότητα μέγιστης χρήσης του από το Νομικό Πρόσωπο.

Αυτός ο δεύτερος τύπος δανείου, είναι συνήθως αορίστου διάρκειας, αξιολογείται ανά έτος, και δίνει το δικαίωμα στην τράπεζα να απαιτήσει μέρος, ή και ολόκληρο το κεφάλαιο, οποτεδήποτε το κρίνει. Χαρακτηριστικό του δανείου, είναι η δυνατότητα μερικής, ή ολικής ανάληψης, καθώς και κατάθεσης ποσού, εντός του συμβατικού πάντα ορίου.

Οι χρηματοδοτήσεις Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού, αποτελούν βασική μορφή χρηματοδότησης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, ενώ κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με το σκοπό τους.

1.Χρηματοδότηση Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού, για κεφάλαιο κίνησης.

Οι συγκεκριμένες χρηματοδοτήσεις για κεφάλαιο κίνησης παρέχουν την απαιτούμενη ρευστότητα στις επιχειρήσεις, μέσα από την βραχυπρόθεσμη πίστωση, (συνήθως διάρκειας ενός έτους) και χρησιμοποιούνται κυρίως για την κάλυψη υποχρεώσεων, την αγορά εμπορευμάτων και σπανιότερα εποχικών αναγκών. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η εκταμίευση γίνεται εφάπαξ και απαιτείται η επιστροφή του κεφαλαίου, σε βραχύ διάστημα.

2.Χρηματοδότηση Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού για εισαγωγές.

3.Χρηματοδότηση Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού για εξαγωγές.

3.2.3 Ομολογιακά – Κοινοπρακτικά Δάνεια

Τα Ομολογιακά Δάνεια του Ν.3156/2003, εκδίδονται από Ανώνυμες Εταιρίες, με έδρα την Ελλάδα και αρχικά καλύπτονται εξ ολοκλήρου από την τράπεζα. Μπορούν να έχουν τις παρακάτω μορφές:

1.Εξόφληση ομολογιών και τόκων σε τακτά διαστήματα, (δηλαδή έχουν την μορφή χρεολυτικού δανείου με ή χωρίς περίοδο χάριτος).

2.Τακτή καταβολή τόκων και εξόφληση ομολογιών στην λήξη, (τύπου balloon).

Η διάρκεια τους ποικίλει ανάλογα με τις χρηματοδοτικές ανάγκες της επιχείρησης και το είδος του δανείου. Οι συνηθέστερες ανάγκες των επιχειρήσεων είναι:

α)χρηματοδότηση κεφαλαίου κίνησης μονιμότερου χαρακτήρα.

β)χρηματοδότηση ανέγερσης ή επέκτασης κτηριακών εγκαταστάσεων.

γ)χρηματοδότηση αγοράς παγίων.

Λόγω της ιδιαιτερότητας τους, τα ομολογιακά δάνεια χρησιμοποιούνται από λίγες επιχειρήσεις της κατηγορίας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, καθώς η χορήγηση τους αφορά μόνο σε ανώνυμες εταιρίες.

Τα Κοινοπρακτικά δάνεια, αφορούν σε επιχειρήσεις που δανείζονται μεγάλα ποσά από ομάδα τραπεζών και έχουν συγκεκριμένους συμβατικούς όρους, που πρέπει να τηρηθούν και συγκεκριμένο επιτόκιο. Μία εκ των τραπεζών που συμμετέχουν, ή και άλλη που έχει τον ρόλο της διαμεσολαβήτριας, αναλαμβάνει την συγκέντρωση του αιτούμενου ποσού και στην συνέχεια την κατανομή του κεφαλαίου και των τόκων, αναλόγως της συμμετοχής, της κάθε τράπεζας στο δάνειο. Το επιτόκιο, έχει συνήθως βάση, το διατραπεζικό επιτόκιο της αγοράς, ενώ τα δάνεια αυτά, δεν χρησιμοποιούνται από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, λόγω του μικρού μεγέθους τους.

3.2.4 Ενέγγυες Πιστώσεις (L/C)

Ενέγγυος Πίστωση, ή Letter of Credit, ορίζεται η έγγραφη συμφωνία του εισαγωγέα - αγοραστή ενός προϊόντος, με μια τράπεζα της έδρας της επιχείρησης. Σύμφωνα με τους όρους που την διέπουν, η τράπεζα, (ή άλλη εξουσιοδοτημένη από αυτήν) για λογαριασμό και κατ' εντολή του αγοραστή, αναλαμβάνει την υποχρέωση να πληρώσει τον εξαγωγέα – πωλητή, έναντι παραλαβής των απαραίτητων, προκαθορισμένων εγγράφων και με την προϋπόθεση ότι έχουν τηρηθεί οι όροι της πίστωσης. Ως αποτέλεσμα της Ενέγγυας Πίστωσης, υπεύθυνη έναντι του εξαγωγέα για την πληρωμή της αξίας των προϊόντων, είναι η τράπεζα και όχι ο ίδιος ο αγοραστής.

Η τράπεζα του αγοραστή (εκδότρια – issuing bank), προκειμένου να ειδοποιήσει τον πωλητή (δικαιούχο - beneficiary), για το άνοιγμα της πίστωσης, χρησιμοποιεί μια τράπεζα στην χώρα της έδρας του εξαγωγέα (κοινοποιούσα - advising bank), η οποία είναι συνήθως η τράπεζα που συνεργάζεται ο εξαγωγέας. Η καλή εκτέλεση της εμπορικής συναλλαγής, οριστικοποιείται με την συνεργασία των δύο τραπεζών.

Η πληρωμή των εξαγόμενων προϊόντων μέσω της ενέγγυου πίστωσης παρέχει στον εξαγωγέα, την εξασφάλιση της αποπληρωμής τους, χωρίς να εξετάζεται η φερεγγυότητα του εισαγωγέα. Η ευθύνη για την πληρωμή, ανήκει στην εκδότρια τράπεζα που εγγυάται πλέον, την πληρωμή της αξίας των φορτωτικών εγγράφων, εφόσον αυτά προσκομιστούν όπως συμφωνήθηκαν στην σύμβαση και μέσα στον προκαθορισμένο χρόνο .

Άλλωστε, μια Ενέγγυος Πίστωση που έχει εκδοθεί από μια αναγνωρισμένη τράπεζα του εξωτερικού, μπορεί να θεωρηθεί ως ενοχικό κάλυμμα, για χρηματοδότηση από μια Ελληνική τράπεζα, υπό προϋποθέσεις που αναφέρονται στην σύμβαση πίστωσης.

Μια Ενέγγυος Πίστωση μπορεί να βρίσκεται σε δυο καταστάσεις, είτε:

1.Ανεκτέλεστη, όταν δεν έχει πραγματοποιηθεί φόρτωση, οπότε η χρηματοδότηση του δικαιούχου, ονομάζεται προχρηματοδότηση εξαγωγών και το κάλυμμα του, δεν έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Στην περίπτωση αυτή, η χρηματοδότηση είναι ανοικτή και ίσως ζητηθεί από την τράπεζα μεγαλύτερη κάλυψη.

2.Εκτελεσμένη, όταν έχουν προσκομιστεί φορτωτικά έγγραφα από τον δικαιούχο της πίστωσης, οπότε υπάρχει γεγενημένη απαίτηση και σοβαρό κάλυμμα από την τράπεζα.

Οι τύποι των Ενέγγυων Πιστώσεων είναι:

1.Ανακλητή Πίστωση (Revocable credit), η οποία δύναται να ανακληθεί οποιοδήποτε στιγμή πριν την λήξη της ή την προσκόμιση των φορτωτικών εγγράφων.

2.Ανέκκλητη Πίστωση (Irrevocable credit), η οποία δεν δύναται να ανακληθεί, συνιστά οριστική δέσμευση της εκδότριας τράπεζας και δεν επιτρέπεται τροποποίηση της, χωρίς την συναίνεση των δυο συμβαλλομένων.

Οι μορφές των Ενέγγυων Πιστώσεων σε σχέση με τον χρόνο πληρωμής είναι:

1.Όψεως (sight credit) στην οποία, όταν ο δικαιούχος εμφανίσει τα φορτωτικά έγγραφα πληρώνεται αμέσως από την τράπεζα που κατονομάζεται στην πίστωση.

2.Προθεσμιακή (time differed payment credit-acceptance), στην οποία ο δικαιούχος πληρώνεται μετά από συγκεκριμένο χρονικό διάστημα που έχει καθοριστεί, συνήθως 6 μήνες, μετά την φόρτωση των εμπορευμάτων.

Επίσης υπάρχουν παραλλαγές των δυο ανωτέρω ή συνδυασμός αυτών:

Σε σχέση με το δικαίωμα μεταβίβασης μιας Ενέγγυας Πίστωσης από τον δικαιούχο, τις διακρίνουμε σε:

1.Μεταβιβάσιμη (transferrable credit), η οποία δίνει το δικαίωμα να την μεταβιβάσει ο δικαιούχος, μερικώς ή ολικώς σε άλλους δικαιούχους.

2.Μη μεταβιβάσιμη (non transferrable credit), η οποία δεν δίνει το δικαίωμα μεταβίβασης.

3.2.5 Leasing

Ως χρηματοδοτική μίσθωση (leasing), ορίζεται η μεταβίβαση του δικαιώματος χρήσης ενός πάγιου περιουσιακού στοιχείου, από τον εκμισθωτή (lessor), στον μισθωτή (lessee), έναντι αμοιβής για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα με τη μορφή της μίσθωσης (lease).

Ο θεσμός του leasing, εισήχθη στην Ελλάδα, σε δυο φάσεις, πρώτα με τον νόμο 1665/86 που εισήγαγε το leasing κινητών που προορίζονταν για επαγγελματική χρήση και μετά με τους νόμους 2367/95 και 2682/99, ο θεσμός επεκτάθηκε και στο leasing ακινήτων για επαγγελματική χρήση, γεγονός που του έδωσε μεγάλη ώθηση. Σήμερα, η χρηματοδοτική μίσθωση αποτελεί έναν ευέλικτο, εναλλακτικό τρόπο χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, έναντι των παραδοσιακών μακροπρόθεσμων τραπεζικών δανείων.

Έως σήμερα, υπήρχαν στην Ελλάδα τα επιχορηγούμενα χρηματοδοτικά προγράμματα και τα προγράμματα με επιδοτούμενο επιτόκιο, κυρίως στον βιοτεχνικό και αγροτικό τομέα, όμως με την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και την σταδιακή κατάργησή τους, ο θεσμός της χρηματοδοτικής μίσθωσης έγινε αναγκαίος.

Οι επιχειρήσεις που κυρίως χρησιμοποιούν το θεσμό του leasing για να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητά τους είναι:

Μεγάλες επιχειρήσεις, των οποίων η διοίκηση κρίνει ότι το leasing εξυπηρετεί τα επιχειρηματικά τους συμφέροντα.

Επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν εξοπλισμό υψηλής τεχνολογίας που χρειάζεται συνεχώς αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό.

Επιχειρήσεις που κρίνουν ότι το leasing ακινήτων, εξυπηρετεί καλύτερα τις ανάγκες τους από την απλή μίσθωση, αφού στο τέλος της περιόδου του leasing, το ακίνητο περιέρχεται στην κυριότητα τους, αυξάνοντας τα πάγια τους.

Επιχειρήσεις μικρού μεγέθους, που δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν με άλλο τρόπο.

Επιχειρήσεις start up, που χρειάζονται μηχανολογικό εξοπλισμό και χρησιμοποιούν τα ίδια κεφάλαια και τον δανεισμό για άλλες δραστηριότητες.

Η χρηματοδοτική μίσθωση στην Ελλάδα, είναι μια σύμβαση μεταξύ του εκμισθωτή – εταιρίας χρηματοδοτικής μίσθωσης και του μισθωτή για τη μίσθωση κινητού εξοπλισμού ή ακινήτου – μισθίου, προεπιλεγμένου από αυτόν, παρέχοντας του το δικαίωμα αγοράς, στο τέλος της μίσθωσης, έναντι προσυμφωνημένης τιμής. Ο εκμισθωτής έχει την κυριότητα του μισθίου, καθ' όλη την διάρκεια της σύμβασης, ενώ ο μισθωτής κατέχει και χρησιμοποιεί το μίσθιο, καταβάλλοντας προκαθορισμένα μισθώματα σε τακτά διαστήματα. Έτσι με την χρηματοδοτική μίσθωση, μεταβιβάζονται στο μισθωτή, όλες οι ωφέλειες αλλά και οι κίνδυνοι της κυριότητας ενός παγίου, ανεξαρτήτως της κατοχής του τίτλου κυριότητας.

Η χρονική διάρκεια της σύμβασης, είναι πάντοτε ορισμένη και δεν μπορεί να είναι μικρότερη από 3 έτη για τα κινητά, 5 έτη για τα αεροπλάνα και 10 για τα ακίνητα, ενώ οι δυο συμβαλλόμενοι έχουν την δυνατότητα, να παραιτηθούν της σύμβασης, πριν από τον συμβατικό χρόνο, εφ' όσον προκύψει λόγος (τεχνολογική απαξίωση εξοπλισμού).

Ορισμένα από τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει το leasing για τους συμβαλλόμενους, αλλά και την οικονομία της Ελλάδος, αποτυπώνονται παρακάτω:

Πλεονεκτήματα για τον εκμισθωτή – εταιρία χρηματοδοτικής μίσθωσης:

- ✓ Η σύμβαση της χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι πιο ισχυρή για τον εκμισθωτή, και φέρει μικρότερο κίνδυνο, δεδομένου ότι ο εκμισθωτής έχει την κυριότητα του παγίου περιουσιακού στοιχείου, σε αντίθεση με τον δανειστή που σε περίπτωση αθέτησης του δανείου, έχει να αντιμετωπίσει μεγαλύτερα έξοδα και καθυστερήσεις, προκειμένου να ανακτήσει τα περιουσιακά στοιχεία που έχει χρηματοδοτήσει.

-
- ✓ Ο εκμισθωτής στηριζόμενος στο δικαίωμα κυριότητας, αποκτά μεγαλύτερη ασφάλεια εμπράγματης φύσης, έχοντας πλεονέκτημα έναντι προσημειώσεων και υποθηκών για τα ακίνητα και την σύσταση ενεχύρου για τα κινητά.
  - ✓ Επίσης το leasing σαν καινοτόμο προϊόν προσφέρει ευκαιρίες επιχειρηματικής δραστηριότητας και διευρύνει τον πελατειακό ορίζοντα της τράπεζας – εκμισθώτριας.

Πλεονεκτήματα για τον μισθωτή:

- ✓ Συνολική χρηματοδότηση της επένδυσης από την εκμισθώτρια εταιρεία, χωρίς την ανάγκη συμμετοχής από τον μισθωτή.
- ✓ Δεν απαιτούνται πρόσθετες εξασφαλίσεις από τον μισθωτή όπως υποθήκες, προσημειώσεις κ.λ.π.
- ✓ Απλές και γρήγορες διαδικασίες.
- ✓ Προγραμματισμένες καταβολές μισθωμάτων, σύμφωνα με τις ανάγκες της επιχείρησης και τις ταμειακές της, ροές.
- ✓ Φορολογικές ωφέλειες των τόκων και αποσβέσεων, οι οποίες θεωρούνται λειτουργικές δαπάνες και αφαιρούνται από τα ακαθάριστα έσοδα του μισθωτή.
- ✓ Αύξηση της ρευστότητας της επιχείρησης, με ταυτόχρονη φορολογική ωφέλεια της επιχείρησης, μεταβιβάζοντας ακίνητα στην εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης και μισθώνοντας τα (sale and lease back).
- ✓ Προστασία της επιχείρησης από απαξίωση του τεχνολογικού εξοπλισμού, έχοντας την δυνατότητα αντικατάστασης του εξοπλισμού πριν από το τέλος της σύμβασης.
- ✓ Μεγαλύτερη ρευστότητα καθώς η επιχείρηση δεν χρησιμοποιεί ίδια κεφάλαια για την αγορά εξοπλισμού, αλλά μπορεί να τα διαθέσει για άλλους σκοπούς ανάπτυξης της επιχείρησης.

Πλεονεκτήματα για την οικονομία:

- ✓ Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού.
- ✓ Διευκόλυνση ανάπτυξης επιχειρήσεων start up με την έμμεση χρηματοδότηση του εξοπλισμού τους.
- ✓ Βελτίωση μέσω των φορολογικών κινήτρων που δίνει το leasing, της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων.
- ✓ Διοχέτευση των χρηματοδοτικών πόρων σε παραγωγικούς σκοπούς, γνωστούς εκ των προτέρων σε αντίθεση με τις τραπεζικές χρηματοδοτήσεις, που σε ορισμένες

περιπτώσεις πηγάζουν σε γενικούς σκοπούς λειτουργίας της επιχείρησης και διεύρυνση των πιστοδοτικών θεσμών.

- ✓ Περιορισμός των υπερτιμολογήσεων.
- ✓ Αύξηση των εσόδων του Ελληνικού κράτους από άμεσους και έμμεσους φόρους.

3.2.6 Factoring

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), ορίζεται ως, η παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (προμηθευτές), με δραστηριοποίηση σε εμπορικούς και βιομηχανικούς κλάδους, με βασικό αντικείμενο τις επί πιστώσει πωλήσεις τους, σε εγχώριες ή διεθνείς επιχειρήσεις (αγοραστές). Οι παρεχόμενες υπηρεσίες, είναι η λογιστική διαχείριση των απαιτήσεων, η είσπραξη τους για λογαριασμό της επιχείρησης, η χρηματοδότηση έναντι αυτών, καθώς και η κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου που αυτές εμπεριέχουν.

Το factoring, είναι μια έγγραφη σύμβαση, η οποία υπογράφεται από μια επιχείρηση (προμηθευτή) και ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων (factor), με την οποία ο προμηθευτής εκχωρεί στον πράκτορα, το δικαίωμα είσπραξης των χρηματικών απαιτήσεων βραχυπρόθεσμου ορίζοντα (συνήθως 180 ημέρες), από την πώληση αγαθών ή την παροχή υπηρεσίας και ο πράκτορας αναλαμβάνει να του παρέχει έναντι αμοιβής, υπηρεσίες σχετικά με την παρακολούθηση και είσπραξη τους.

Στο factoring, ο προμηθευτής δεν επιλέγει τις απαιτήσεις των πελατών που θα εκχωρήσει στον πράκτορα, αλλά υποχρεούται, να εκχωρεί σε μόνιμη βάση, όλες τις απαιτήσεις που έχει από τους πελάτες του. Έτσι φαίνεται, ότι το factoring δεν είναι μια εφάπαξ διαδικασία, αλλά μια επαναλαμβανόμενη διεργασία.

Ο θεσμός του factoring, έχει καθιερωθεί στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, λόγω του γεγονότος ότι χρησιμοποιείται ως χρηματοδοτικό εργαλείο για αυτές, μέσω της προεξόφλησης των τιμολογίων τους, δηλαδή των απαιτήσεων που αυτές έχουν, από την επί πιστώσει διάθεση των προϊόντων τους, καλύπτοντας την βραχυπρόθεσμη ανάγκη τους για κεφάλαιο κίνησης (έως 180 ημέρες).

Το συναλλακτικό κύκλωμα, στο οποίο ενεργοποιείται το factoring ως μεσολαβητής, είναι ο πελάτης – προμηθευτής ως απαιτητής και ο οφειλέτης – αγοραστής ως υπόχρεος. Αυτό συμβαίνει στο εγχώριο factoring. Στο εξαγωγικό factoring, ο πελάτης – εξαγωγέας είναι η εγχώρια επιχείρηση, ο οφειλέτης – εισαγωγέας είναι η αλλοδαπή επιχείρηση ενώ μεσολαβεί

εκτός του εγχώριου πράκτορα και ο factor του εξωτερικού, ο οποίος παρέχει υπηρεσίες είσπραξης και κάλυψης του πιστωτικού κινδύνου για τον οφειλέτη – εισαγωγέα.

Τελικά, το factoring αποτελεί χρήσιμο χρηματοδοτικό εργαλείο για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες βελτιώνουν την ρευστότητα τους, προεξοφλώντας βραχυπρόθεσμες επιχειρηματικές απαιτήσεις, χωρίς την παροχή εμπράγματων εξασφαλίσεων προς τις τράπεζες, μειώνοντας παράλληλα, το διαχειριστικό κόστος παρακολούθησης των απαιτήσεων τους. Επίσης, λόγω της κάλυψης του πιστωτικού κινδύνου των επιχειρηματικών απαιτήσεων, αλλά και των παραπάνω λόγων, η χρήση του factoring αυξάνεται τα τελευταία χρόνια από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Οι βασικές μορφές factoring είναι:

1.Factoring με δικαίωμα αναγωγής (εγχώριο ή εξαγωγικό), το οποίο παρέχει λογιστική παρακολούθηση απαιτήσεων, προεξόφληση των εκχωρημένων απαιτήσεων και είσπραξη τους, χωρίς όμως να παρέχει κάλυψη πιστωτικού κινδύνου από τις απαιτήσεις.

2.Factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής, (εγχώριο ή εξαγωγικό), το οποίο παρέχει παρακολούθηση, είσπραξη και προεξόφληση των εκχωρημένων απαιτήσεων, καθώς και κάλυψη πιστωτικού κινδύνου από αυτές. Αποτελεί βασικό εργαλείο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, παρέχοντας επιπλέον ασφάλεια, λόγω της διαχείρισης των επισφαλών απαιτήσεων από εξειδικευμένο φορέα (factor).

3.Διαχειριστικό factoring, το οποίο παρέχει μόνο την παρακολούθηση και είσπραξη των απαιτήσεων.

Ειδικές μορφές factoring είναι:

1.Το Εισαγωγικό factoring, στο οποίο ο πράκτορας αναλαμβάνει την διαχείριση, είσπραξη και κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου για λογαριασμό προμηθευτή από το εξωτερικό μέσω ανταποκριτή πράκτορα του εξωτερικού.

2.Το Invoice discounting, στο οποίο επιλεγμένες απαιτήσεις, καλύπτονται από ισόποσες μεταχρονολογημένες επιταγές, χρηματοδοτώντας την επιχείρηση.

3.Το reverse factoring, στο οποίο ένας οφειλέτης – αγοραστής μεγάλης οικονομικής και πιστοληπτικής ικανότητας, αποδεχόμενος εκχωρημένες απαιτήσεις προμηθευτών – πελατών του, συναινεί στην συνεργασία τους με κάποιον πράκτορα.

3.3 Κριτήρια τραπεζικής χρηματοδότησης

Η χορήγηση πιστώσεων και δανείων, σύμφωνα με τους κανόνες πιστοδότησης οφείλει να υπακούει σε ένα σύνολο κριτηρίων, προκειμένου να υπάρχει η εξασφάλιση της τράπεζας από επισφαλείς πιστούχους, διασφαλίζοντας παράλληλα τους μετόχους και τους καταθέτες της. Η επιλογή των πιστούχων και ο έλεγχος των κριτηρίων, είναι αναπόφευκτο κομμάτι της δραστηριότητας της τράπεζας, ως επιχείρησης, που στόχος της είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους και η ελαχιστοποίηση του κόστους και του κινδύνου.

Η αξιολόγηση του δυνητικού πιστούχου από την τράπεζα, είναι βασική προϋπόθεση για την άσκηση της πιστοδοτικής πολιτικής της και βασίζεται σε αντικειμενικά και υποκειμενικά κριτήρια, που αξιολογούνται συνδυαστικά, ή μεμονωμένα, από τα αρμόδια πιστοδοτικά όργανα της τράπεζας. Η αξιολόγηση, αφορά στην επεξεργασία οικονομικών στοιχείων του πιστούχου, στη συλλογή πληροφοριών καθώς και στην εισήγηση τεκμηριωμένης άποψης, για την πιστοληπτική ικανότητα και την φερεγγυότητα του. Αυτή η διαδικασία ελέγχου, γνωστή και ως credit, αποτελεί την ασφαλιστική δικλείδα για την ορθή λειτουργία των πιστοδοτήσεων και κατά συνέπεια και της τράπεζας και βασίζεται στην αξιολόγηση πέντε παραγόντων, γνωστή και διεθνώς ως η αξιολόγηση των 5C.

1.Character

Ο σημαντικότερος παράγοντας για την αξιολόγηση ενός πιστούχου και την συνεργασία του με την τράπεζα είναι ο χαρακτήρας του. Η ακεραιότητα και η τιμιότητα του επιχειρηματία, αποτελεί το πρωταρχικό κριτήριο για την πιστοδότηση του, από την τράπεζα, η οποία εξετάζει την συναλλακτική συμπεριφορά του στο παρελθόν προκειμένου να προστατευθεί από πιθανές επισφάλειες.

2.Capital

Ένα ακόμα σημαντικό κριτήριο αξιολόγησης, είναι τα ίδια κεφάλαια σαν απόλυτο μέγεθος, αλλά και ποσοστιαία στο σύνολο των απασχολούμενων κεφαλαίων που υποδηλώνει και τον βαθμό συμμετοχής του επιχειρηματία στην επιχείρηση.

3.Capacity

Η ικανότητα διοίκησης της επιχείρησης από τον επιχειρηματία, μαζί με την παραγωγική δυνατότητα των εγκαταστάσεων της, αποτελούν πολύ σημαντικούς παράγοντες για την επίτευξη κέρδους από αυτήν. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις συνήθως υστερούν στο κομμάτι

αυτό, είτε γιατί υπερεκτιμούν τις δυνατότητες των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού τους, ή γιατί υπερεκτιμούν τις ικανότητες διοίκησης, οι επιχειρηματίες, καθώς δεν έχουν οργανωμένο management.

4. Conditions

Οι γενικότερες συνθήκες της οικονομίας, αποτελούν καθοριστικό παράγοντα στην λήψη αποφάσεων πιστοδότησης, καθώς μπορούν να επηρεάσουν το μέλλον μιας επιχείρησης, (οικονομική ύφεση, προσφορά και ζήτηση, πληθωριστικές τάσεις κ.λ.π), όπως επίσης και οι ειδικές συνθήκες του κλάδου που ανήκει η επιχείρηση. Η εξέταση των 4C αποτελεί ένα πρώτο στάδιο αξιολόγησης της επιχείρησης προκειμένου να χρηματοδοτηθεί ή όχι, ωστόσο επειδή οι συνθήκες μπορούν να αλλάξουν ανά πάσα στιγμή και μια πιστοδότηση μπορεί να καταστεί επισφαλής, υπάρχει το πέμπτο C.

5. Collateral

Οι καλύψεις που προσφέρει ο πιστούχος, ώστε να καλύψει τους πιθανούς κινδύνους μιας πιστοδότησης, εξετάζονται ποιοτικά και ποσοτικά από την τράπεζα στο γενικότερο πλαίσιο αξιολόγησης της επιχείρησης. Μια δανειοδότηση θεωρείται ασφαλής, όταν με τις καλύψεις που προσφέρει ο επιχειρηματίας αποκλείεται η ζημία για την τράπεζα. Ωστόσο οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στις περισσότερες περιπτώσεις δεν προσφέρουν ισχυρές εξασφαλίσεις.

Μια δανειοδότηση λειτουργεί ομαλά, όταν εξοφληθεί κανονικά χωρίς την δημιουργία παρεκκλίσεων από το χρονοδιάγραμμα που έχει τεθεί από την τράπεζα. Οι καλύψεις εξασφαλίζουν την τελική αποπληρωμή του δανείου, αλλά όχι την ομαλή αποπληρωμή του.

Τελικά, το βασικό ερώτημα που τα αρμόδια στελέχη της τράπεζας, καλούνται να απαντήσουν για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του πελάτη τους, είναι με ποιόν τρόπο ο πιστούχος θα εξοφλήσει το δάνειο.

3.3.1 Ποιοτικά κριτήρια τραπεζικής χρηματοδότησης

Τα ποιοτικά κριτήρια που εξετάζει η τράπεζα κατά την αξιολόγηση ενός αιτήματος πιστοδότησης είναι πολύ σημαντικά, σχετίζονται άμεσα με την επιχείρηση και αφορούν τον σκοπό της χρηματοδότησης, τις παρεχόμενες εξασφαλίσεις, τον οικονομικό κύκλο της αγοράς, την φήμη και την πελατεία της στην αγορά, τη σχέση του δανεισμού της προς το ενεργητικό της, καθώς και τη μεταβλητότητα των εσόδων της.

Για την αξιολόγηση των παραπάνω κριτηρίων, κλειδί είναι, η εξασφάλιση επαρκών και φερέγγυων πληροφοριών, τις οποίες η τράπεζα αντλεί μέσα από την επίσκεψη στην έδρα της επιχείρησης, την συνέντευξη με τον επιχειρηματία και άλλες εσωτερικές και εξωτερικές πηγές που είναι διαθέσιμες σε αυτή, όπως το συναλλακτικό του ιστορικό, άλλοι οργανισμοί, η αγορά, άλλοι πελάτες της τράπεζας κλπ.

Κατά την επίσκεψη και την συνέντευξη, ο επιχειρηματίας παρουσιάζει την σύνθεση, την επαγγελματική εμπειρία και τα οικονομικά στοιχεία των μελών της επιχείρησης, το ιστορικό της, τα οικονομικά της στοιχεία, τις εγκαταστάσεις της, καθώς και το σκοπό και το αιτούμενο ύψος του δανείου, τους προμηθευτές και τους πελάτες της.

Οι εσωτερικές πηγές πληροφόρησης, παρέχουν στοιχεία που αφορούν την προγενέστερη συναλλακτική συμπεριφορά του επιχειρηματία, όταν υπάρχει ιστορικό σχέσης με την τράπεζα, είτε ως δανειακός, είτε ως καταθετικός πελάτης. Στοιχεία συλλέγονται επίσης από άλλους φερέγγυους πελάτες της τράπεζας, που συνεργάζονται ή συνεργάζονταν στο παρελθόν με τον υποψήφιο δανειολήπτη.

Εξωτερικές πηγές, θεωρούνται οι συμβουλευτικές εταιρείες που εκπονούν οικονομικές μελέτες του κλάδου που ανήκει η αξιολογούμενη επιχείρηση, αλλά και διατραπεζικά συστήματα όπως η Τειρεσίας ΑΕ, η οποία παρέχει πληροφόρηση στις τράπεζες για την αθέτηση υποχρεώσεων όπως ακάλυπτες επιταγές, καταγγελθείσες συμβάσεις δανείων, απλήρωτες συναλλαγματικές, καθώς επίσης και τα βάρη που υπάρχουν στην ακίνητη περιουσία των πιστούχων και την συγκεντρωτική κατάσταση υφιστάμενων χορηγήσεων.

Η, όσο το δυνατόν πληρέστερη και λεπτομερέστερη γνώση του αιτούμενου πιστούχου και των εργασιών της επιχείρησης του, είναι βασική αρχή κάθε πιστοδότησης, ώστε να εκτιμάται και να αξιολογείται ο πιθανός κίνδυνος και η τράπεζα να ζητάει τις απαραίτητες εξασφαλίσεις.

3.3.2 Ποσοτικά κριτήρια τραπεζικής χρηματοδότησης

Τα ποσοτικά κριτήρια που εξετάζει η τράπεζα, κατά την αξιολόγηση ενός αιτήματος πιστοδότησης, αφορούν την εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών της επιχείρησης, διαχρονικά, βάσει των οποίων, γίνεται μια πρόβλεψη για την μελλοντική απόδοση της, μετά την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων των τελευταίων τριών διαχειριστικών χρήσεων.

Οι επιχειρήσεις ανάλογα με την κατηγορία βιβλίων που τηρούν, σύμφωνα με τον Κώδικα Βιβλίων και στοιχείων (ΚΒΣ), τηρούν και συγκεκριμένες οικονομικές και λογιστικές καταστάσεις. Αυτές που πραγματοποιούν ακαθάριστα έσοδα μέχρι €1.5 εκ. τηρούν βιβλία Β' κατηγορίας (εσόδων – εξόδων) και όλες οι υπόλοιπες, μαζί με τις ΑΕ, ΕΠΕ ανεξαρτήτως του ύψους του κύκλου εργασιών, τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας. Άρα οι περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις τηρούν βιβλία Β' κατηγορίας, γεγονός που δεν επιτρέπει την, σε βάθος ανάλυση, καθώς τα διαθέσιμα στοιχεία περιορίζονται στον κύκλο εργασιών, τα λογιστικά και φορολογητέα κέρδη, την αγορά εμπορευμάτων, πρώτων υλών και τις λοιπές δαπάνες. Έτσι, η τράπεζα δεν χορηγεί πιστώσεις εύκολα, αλλά ζητάει εξασφαλίσεις, χρεώνοντας και με μεγαλύτερα επιτόκια. Το γεγονός αυτό, επιδεινώνεται σε περιόδους κρίσης, όπως είναι η περίοδος που διανύουμε, με αποτέλεσμα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να μην μπορούν να χρηματοδοτήσουν εύκολα, τις δραστηριότητες τους. Στον αντίποδα, οι επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας, δημοσιεύουν λεπτομερείς λογιστικές καταστάσεις, από τις οποίες μπορούν να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα, για την αποδοτικότητα μιας επιχείρησης. Ο Ισολογισμός, η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης, ο Πίνακας Διάθεσης Αποτελεσμάτων καθώς και η κατάσταση Ταμειακών ροών, αποτελούν τέτοιες καταστάσεις.

Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας επιχειρήσεων που τηρούν βιβλία Α' και Β' κατηγορίας, είναι πολλές φορές δύσκολη και εμπεριέχει κινδύνους, λόγω του γεγονότος ότι τα δηλωθέντα οικονομικά στοιχεία και οι πληροφορίες για τις υποχρεώσεις και τα ίδια κεφάλαια είναι ανεπαρκή. Έτσι, η τράπεζα, αναγκάζεται να δίνει μεγαλύτερη έμφαση σε άλλα ποιοτικότερα στοιχεία αξιολόγησης, όπως ο χαρακτήρας του επιχειρηματία, το αντικείμενο και τα έτη δραστηριότητας, η ύπαρξη ακίνητης περιουσίας, η ύπαρξη διάδοχης κατάστασης, οι πληροφορίες της αγοράς κλπ. Στις πλείστες περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία Α' (αγορών) και Β' (εσόδων – εξόδων) κατηγορίας είναι μικρές οικογενειακού χαρακτήρα επιχειρήσεις και η οικονομική κατάσταση του φορέα, απεικονίζει την πορεία της επιχείρησης.

Εντούτοις, κρίνεται από το τμήμα credit της τράπεζας, να υπάρχει μια όσο το δυνατόν πληρέστερη εικόνα της επιχείρησης, με την καταγραφή των οικονομικών στοιχείων της, που υπάρχουν στα επίσημα έντυπα, που υποχρεούται η εταιρεία να καταθέτει, στις αρμόδιες Ελληνικές φορολογικές αρχές.

Η εικόνα του ισολογισμού, αποτελεί την αποτύπωση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης, στην λήξη μιας οικονομικής χρήσης. Καταρτίζεται, βάσει της απογραφής των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης και των δεδομένων του οριστικού ισοζυγίου. Στόχος του ισολογισμού, είναι η στιγμιαία απεικόνιση της περιουσιακής κατάστασης της επιχείρησης, ενώ συντάσσεται με ευθύνη της οικονομικής μονάδας. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του ισολογισμού είναι ενδεικτικά, ακόμη και στην περίπτωση που τα οικονομικά στοιχεία που τον απαρτίζουν, κρίνονται απολύτως αξιόπιστα, ενώ ουσιαστική σημασία αποκτά η ανάλυσή τους, μόνο όταν αντιπαραβάλλονται, με στοιχεία που προκύπτουν από την αξιολόγηση άλλων εξωτερικών και εσωτερικών δεδομένων.

Παρόλα αυτά, ο ισολογισμός αποτελεί ένα εργαλείο της διάγνωσης των δυνατοτήτων της επιχείρησης. Ακόμη και στην περίπτωση που ο ισολογισμός δεν αποτυπώνει την πραγματική εικόνα της επιχείρησης, οι δείκτες που προκύπτουν από την ανάλυση των δεδομένων, δίνουν μία ένδειξη για τυχόν προβλήματα στη λειτουργία της επιχείρησης, αντιπαραβαλλόμενοι πάντα με τους κλαδικούς δείκτες.

Ουσιαστικά, ο ισολογισμός εμφανίζει την αξία του συνόλου των κυκλοφοριακών στοιχείων της επιχείρησης και των παγίων, ως αποτέλεσμα της χρήσης κεφαλαίων που χρησιμοποιήθηκαν για την απόκτηση αυτών των στοιχείων, είτε αυτά προέρχονται από τους μετόχους της επιχείρησης, είτε αφορούν ξένο δανεισμό.

Στον λογαριασμό αποτελέσματα χρήσεως, αποτυπώνονται τα έσοδα που πραγματοποίησε η επιχείρηση από την κύρια δραστηριότητά της και από λοιπές δραστηριότητες καθώς και τα έξοδα και οι ζημιές.

Όλες οι επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας, είναι υποχρεωμένες να συντάσσουν ταυτόχρονα με τον ισολογισμό τέλους χρήσεως, τον λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσεως και τον πίνακα διάθεσης των κερδών.

Βοηθητικό εργαλείο της πιστοληπτικής αξιολόγησης της επιχείρησης, αποτελούν οι αριθμοδείκτες, οι οποίοι ορίζονται, ως σχέσεις μεγεθών λογιστικής προέλευσης, με απώτερο σκοπό τον προσδιορισμό της αποδοτικότητας της.

Κατά την ανάλυση του ισολογισμού, απαιτείται η αξιολόγηση βασικών αριθμοδεικτών. Πιο συγκεκριμένα, οι αριθμοδείκτες αποτυπώνουν την σχέση που υπάρχει, μεταξύ περιουσιακών στοιχείων και δεδομένων, όπως αυτά απεικονίζονται στον ισολογισμό.

Η ποσοτική διάσταση των αριθμοδεικτών, αξιολογείται σε σχέση με το μέγεθος των αντίστοιχων αριθμοδεικτών σε ομοειδείς επιχειρήσεις.

Κατά την αξιολόγηση των αριθμοδεικτών, σημαντικός παράγοντας, είναι η διάρκεια της πιστοδότησης. Συγκεκριμένα, για πιστοδοτήσεις βραχυπρόθεσμης διάρκειας, δίνεται έμφαση στους αριθμοδείκτες, που απεικονίζουν την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης, όπως είναι οι αριθμοδείκτες δραστηριότητας, οι αριθμοδείκτες ρευστότητας, και ταμειακών ροών, ενώ για πιστοδοτήσεις μακροπρόθεσμης διάρκειας, αξιολογούνται οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας, που απεικονίζουν την συνολική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης.

Οι αριθμοδείκτες χωρίζονται σε τέσσερις κύριες κατηγορίες: ρευστότητας, δραστηριότητας, αποδοτικότητας και διάρθρωσης κεφαλαίου.

Δείκτες ρευστότητας:

1. Γενική ρευστότητα : Κυκλοφορούν ενεργητικό / βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, (%). Στο κυκλοφορούν ενεργητικό δεν εμπεριέχονται αξιόγραφα σε καθυστέρηση και απαιτήσεις από συγγενείς επιχειρήσεις, καθώς και στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις δεν εμπεριέχονται υποχρεώσεις προς συγγενείς επιχειρήσεις.

Ο δείκτης αυτός, αποτυπώνει τη δυνατότητα της επιχείρησης, να καλύπτει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της, μέσω της ρευστοποίησης των κυκλοφορούντων στοιχείων του ενεργητικού της.

2. Άμεση ρευστότητα :

Χρεόγραφα, διαθέσιμα, και απαιτήσεις / βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, (%). Ο δείκτης αυτός, αφορά την άμεση ανταπόκριση της επιχείρησης, στην κάλυψη των υποχρεώσεών της.

3. Κάλυψη τοκοχρεολυσίων :

Καθαρά κέρδη, προ χρηματοοικονομικών εξόδων αποσβέσεων και φόρων / χρηματοοικονομικά έξοδα και μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις πληρωτέες, (%).

Δείκτες διάρθρωσης κεφαλαίου.

Οι δείκτες αυτοί, αποτυπώνουν τη δανειακή επιβάρυνση της επιχείρησης και το βαθμό παγιοποίησης των ιδίων κεφαλαίων της.

1. Ξένα κεφάλαια / ίδια κεφάλαια, (%).

Σύνολο υποχρεώσεων / σύνολο ιδίων κεφαλαίων, (%).

Αποτυπώνει τη σύνδεση των απασχολουμένων κεφαλαίων της επιχείρησης και από πού αυτά προέρχονται.

2. Πάγια / ίδια κεφάλαια, (%).

Σύνολο παγίου ενεργητικού / Σύνολο ιδίων κεφαλαίων (%).

Ο δείκτης αποτυπώνει, το ποσοστό παγιοποίησης των ιδίων κεφαλαίων.

Δείκτες δραστηριότητας

Οι δείκτες αυτοί, αποτυπώνουν την ταχύτητα εκτέλεσης των δραστηριοτήτων της επιχείρησης και απεικονίζουν το συναλλακτικό κύκλωμα της.

Συναλλακτικό κύκλωμα.

Καθαρό κεφάλαιο κίνησης, ορίζεται το απόλυτο ποσό της διαφοράς μεταξύ κυκλοφορούντων στοιχείων ενεργητικού και βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων. Για τον υπολογισμό του κεφαλαίου κίνησης, δεν υπολογίζονται οι βραχυπρόθεσμες εκκρεμείς συναλλαγές με τους φορείς της επιχείρησης. Το συναλλακτικό κύκλωμα της επιχείρησης, ξεκινά με την πληρωμή των αγορασμένων πρώτων υλών και τελειώνει με την είσπραξη από την πώληση των προϊόντων, ενώ το παραγωγικό της κύκλωμα, ξεκινά με την αγορά των πρώτων υλών και τελειώνει με την πώληση των προϊόντων.

Λόγω του γεγονότος, ότι η επιχείρηση καταβάλλει τα χρήματα, για την εξόφληση τυχόν αγορών της, έως τη στιγμή που εισπράττει τις απαιτήσεις από τους πελάτες της, στους οποίους έχει δώσει πίστωση, δημιουργείται η ανάγκη, να απασχολεί κεφάλαιο, σε αποθέματα εμπορεύματα, και απαιτήσεις.

Οι βασικότεροι αριθμοδείκτες :

1. Ταχύτητα είσπραξης απαιτήσεων

Απαιτήσεις από πωλήσεις με πίστωση (πελάτες και αξιόγραφα εισπρακτέα) / κύκλο εργασιών x (περίοδο σε ημέρες / 365), (ημέρες). Ο δείκτης αποτυπώνει, τη γενικότερη πιστωτική πολιτική της επιχείρησης. Όσο μεγαλύτερη είναι η ταχύτητα είσπραξης των απαιτήσεων, τόσο μικρότερος, είναι ο χρόνος δέσμευσης των κεφαλαίων της επιχείρησης, και άρα μικρότερη πιθανότητα ζημιών, από επισφαλείς πελάτες.

---

2. Ταχύτητα κυκλοφορίας αποθεμάτων.

Σύνολο αποθεμάτων / κόστος πωληθέντων x (περίοδο σε ημέρες / 365), (ημέρες). Ο δείκτης αποτυπώνει, την ταχύτητα ανακύκλωσης των αποθεμάτων της επιχείρησης, δηλαδή στην ουσία το παραγωγικό της κύκλωμα. Η επιχείρηση, πρέπει να καταφέρνει, να διατηρεί το ελάχιστο δυνατό ύψος αποθεμάτων, έτσι, ώστε οι δαπάνες αποθήκευσης, να είναι μικρές και ο κίνδυνος απαξίωσης τους μειωμένος.

3. Ταχύτητα εξόφλησης βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων, (%).

Υποχρεώσεις από αγορές με πίστωση προμηθευτές και αξιόγραφα πληρωτέα / κόστος πωληθέντων x (περίοδος ημέρες / 365), (ημέρες).

4. Ταχύτητα κυκλοφορίας ενεργητικού.

Σύνολο ενεργητικού / κύκλος εργασιών, (φορές)

Ο δείκτης αποτυπώνει το μέτρο αξιοποίησης των κεφαλαίων της επιχείρησης

5. Αποθέματα/ κεφάλαιο κίνησης, (%).

Ο δείκτης αποτυπώνει την επάρκεια του κεφαλαίου κίνησης για τη χρηματοδότηση των αποθεμάτων της.

6. Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις / κύκλος εργασιών, (%).

Ο δείκτης αποτυπώνει, το ποσοστό χρέους της επιχείρησης.

7. Βραχυπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις/ κύκλος εργασιών, (%)

Ο δείκτης αποτυπώνει την πολιτική της επιχείρησης, όσον αφορά τις πιστώσεις από τράπεζες.

Δείκτες αποδοτικότητας

1. Καθαρά κέρδη προ φόρων / πωλήσεις, (%).

2. Περιθώριο καθαρού κέρδους, (%).

Ο δείκτης αποτυπώνει, την απόδοση της επιχείρησης, σε σχέση με το ύψος των πωλήσεων, κατά τη διάρκεια της χρήσης.

3. Καθαρά κέρδη/ σύνολο ενεργητικού, (%).

Ο δείκτης αποτυπώνει την αποδοτικότητα της επιχείρησης ως προς τα απασχολούμενα κεφάλαια.

4. Καθαρά κέρδη/ ίδια κεφάλαια, (%).

Ο δείκτης αποτυπώνει την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων.

5.Περιθώριο μικτού κέρδους

Μικτά κέρδη/ κύκλος εργασιών, (%).

Ο δείκτης αποτυπώνει, το ποσοστό μικτού κέρδους, που επιτυγχάνει η επιχείρηση από τις πωλήσεις.

Κατάσταση ταμειακών ροών

Για να καταγραφεί, ο πραγματικός όγκος πληρωμών και εισπράξεων και να αποτυπωθεί η πραγματική, θετική ή αρνητική ταμειακή ροή της επιχείρησης, απαιτείται η σύνταξη της πλήρους κατάστασης ταμειακών ροών, με αποτύπωση πηγών και χρήσεων κεφαλαίου.

Στην κατάσταση αυτή αποτυπώνονται οι εισροές και οι εκροές κεφαλαίου, που συνέβησαν μέσα στη χρήση, επιφέροντας μεταβολές στα διάφορα μεγέθη του ισολογισμού και οφείλονται στις εργασίες της επιχείρησης και σε άλλες χρηματοοικονομικές δραστηριότητες αυτής.

Η ανάλυση των μεταβολών αυτών διαχρονικά, βοηθάει στην αξιολόγηση των αποφάσεων της διοίκησης της εταιρείας, όπως αυτές επηρεάζουν την οικονομική κατάσταση της.

Ουσιαστικός σκοπός της σύνταξης αυτής, είναι η καταγραφή της επίδρασης των μεταβολών, μέσα στη λογιστική χρήση, των ρευστών διαθεσίμων και της διάθεσης αυτών.

Η καταγραφή της κατάστασης των ταμειακών ροών, είναι συμπληρωματική της ανάλυσης του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης, ενώ τα στοιχεία που τη συνθέτουν, αντλούνται από αυτά. Ουσιαστικά, βοηθούν στην ανάλυσή της πιστοληπτικής ικανότητας της επιχείρησης, δίνοντας εικόνα της ποιότητας του αποτελέσματος, χωρίς όμως να αποτελούν, ανεξάρτητο χρηματοοικονομικό εργαλείο.

Σύμφωνα με τα περιγραφόμενα εργαλεία αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, που προαναφέραμε και χρησιμοποιούνται από τις τράπεζες, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, λόγω των ανεπαρκών εγγυήσεων, της έλλειψης αναλυτικών οικονομικών καταστάσεων και του οικογενειακού μανάτζμεντ, αξιολογούνται ως υψηλού κινδύνου επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα την δυσκολία λήψης τραπεζικού δανεισμού.

Κατά τη διάρκεια της πιστωτικής επέκτασης από το 1999 έως και το 2007, οι εγχώριες τράπεζες, μη δίνοντας σημασία στις παραπάνω ιδιαιτερότητες και χαλαρώνοντας σημαντικά τα πιστωτικά τους κριτήρια, εκτέθηκαν με υπερβολικό δανεισμό σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Σήμερα, τη μεγαλύτερη μεταβολή, εμφανίζουν τα κριτήρια της ρευστότητας και της κερδοφορίας του πιστωτικού παρελθόντος, των οικονομικών επιδόσεων και της παροχής των εμπράγματων εξασφαλίσεων, με αποτέλεσμα οι τράπεζες να ελέγχουν περισσότερο αυτά σε σχέση με άλλα.

3.4 Εξασφαλίσεις

Ταυτόχρονα, με την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας, μιας μικρομεσαίας επιχείρησης από την τράπεζα, επιδιώκονται μέτρα αντιστάθμισης του πιστωτικού κινδύνου, δηλαδή του πιθανού κινδύνου απαίτησης πληρωμής των υποχρεώσεων του δανειολήπτη, προς το πιστωτικό ίδρυμα.

Ο πιο συνηθισμένος τρόπος, είναι η προσπάθεια λήψης επιπλέον εξασφαλίσεων, πέραν των ενοχικών, δηλαδή οι εμπράγματα.

Από την αρχή της κρίσης, οι τράπεζες προσπάθησαν να καλύψουν τις υφιστάμενες ανοιχτές πιστώσεις, προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με ενοχικές και εμπράγματα εξασφαλίσεις από τους επιχειρηματίες, ως αποτέλεσμα του αυξημένου πιστωτικού κινδύνου που δημιουργήθηκε.

Ενοχικές εξασφαλίσεις

Κύριο χαρακτηριστικό των ενοχικών εξασφαλίσεων, είναι η ανάληψη ενοχής, δηλαδή η ανάληψη ευθύνης, με την υπογραφή της σύμβασης από τον πιστούχο και τον εγγυητή, προκειμένου αυτοί να εκπληρώσουν, εις το ακέραιο τις υποχρεώσεις, που απορρέουν από τη υπογεγραμμένη σύμβαση.

Ο εγγυητής ενέχεται στη σύμβαση, είτε για ορισμένο ποσό, είτε για το συνολικό ποσό της χρηματοδότησης, υπογράφοντας τη και αναλαμβάνοντας την ίδια υποχρέωση, με τον δανειζόμενο, έναντι του πιστωτικού Ιδρύματος. Υπογράφοντας τη σύμβαση, παραιτείται από

το δικαίωμα της διζήσεως, που σημαίνει ότι η τράπεζα, μπορεί να στραφεί, είτε κατά του πρωτοφειλέτη, είτε κατά του ίδιου εξαρχής.

Η προσωπική εγγύηση, παρέχεται υπέρ του πρωτοφειλέτη, από φυσικά πρόσωπα που έχουν δικαιοπρακτική ικανότητα και έχει ισχύ, έως την εξόφληση της σύμβασης. Προκειμένου να επιλεγεί από την τράπεζα, ο εγγυητής πρέπει να διαθέτει ικανοποιητικό εισόδημα, κάποια ακίνητη περιουσία, να μην εμφανίζει δυσμενή στοιχεία εις βάρος του στον «Γειρεσία», και να είναι εντός του ηλικιακού ορίου. Η αξιολόγηση του, γίνεται ακριβώς, όπως και του δανειολήπτη. Στην περίπτωση δανειοδότησης επιχείρησης, απαιτείται η λήψη προσωπικής εγγύησης, όλων των φορέων της, με την οποία ενέχονται και με την ατομική τους περιουσία. Στην περίπτωση δε, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η τράπεζα, ζητά προσωπικές εγγυήσεις, από τους φορείς των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, επειδή αυτές, ταυτίζονται με τους ιδιοκτήτες τους.

Εταιρική εγγύηση, ονομάζεται η εγγύηση, υπέρ του πρωτοφειλέτη, από μία κεφαλαιουχική, ή προσωπική εταιρεία. Προκειμένου να γίνει αποδεκτή, η εγγύηση μιας εταιρείας, πρέπει να διαθέτει καλή οικονομική κατάσταση, κερδοφορία και να προβλέπεται στο καταστατικό της.

Η εγγύηση του ελληνικού δημοσίου, παρέχεται σε πιστοδοτήσεις της Τράπεζας, προς δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς, όπως επίσης και σε άλλες επιχειρήσεις, μέσα από ειδικές περιπτώσεις π.χ (ΤΕΜΠΕ, παραμεθόριοι νομοί κλπ).

Η εγγυητική επιστολή, αποτελεί μία ακόμα μορφή εγγύησης, στην οποία η εκδότρια τράπεζα, υπόσχεται εγγράφως, στη δανείστρια τράπεζα, ότι ο υπέρ ου, η εγγυητική επιστολή, θα εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, ειδάλως, υποχρεούται να καταβάλει το ποσό της εγγύησης, σύμφωνα με τους αναφερόμενους σε αυτήν όρους.

Εμπράγματα εξασφαλίσεις

Η εμπράγματη εξασφάλιση, κατοχυρώνει την τράπεζα, για την παρεχόμενη χρηματοδότηση μέσα από το δικαίωμα που αυτή αποκτά, πάνω σε ένα αντικείμενο, ακίνητο ή κινητό το οποίο προσφέρει ο πρωτοφειλέτης, ή ο εγγυητής. Η εμπράγματη εξασφάλιση, διακρίνεται σε δύο κατηγορίες, στην προσημείωση/υποθήκη και στο ενέχυρο. Σε περίπτωση, που ο δανειολήπτης, δεν τηρήσει τα υπογεγραμμένα στη σύμβαση, η τράπεζα προκειμένου να ικανοποιήσει την απαίτηση της, προβαίνει σε εκποίηση, του εν λόγω αντικειμένου. Η

προσημείωση/υποθήκη αναφέρεται σε ακίνητα πλοία και αεροσκάφη, ενώ το ενέχυρο σε κινητά πράγματα ή δικαιώματα.

Προσημείωση/υποθήκη

Προσημείωση, είναι το δικαίωμα εγγραφής υποθήκης, υπό την αναβλητική αίρεση τελεσιδικής επιδίκασης στις απαιτήσεις του δανειστή. Δεν αποτελεί τελευταίο τίτλο και προκειμένου, ο δανειστής, να μπορέσει, να εκπλειστηριάσει, το προσημειωμένο ακίνητο, θα πρέπει, να μετατρέψει την προσημείωση, σε υποθήκη, μετά την τελεσιδικία της απαίτησης, εντός 90 ημερών και μετά από απόφαση του πρωτοδικείου. Για τον λόγο αυτό, προτιμάται έναντι της υποθήκης, λόγω του χαμηλότερου κόστους που συνεπάγεται η εγγραφή της.

Υποθήκη, είναι το εμπράγματο δικαίωμα επί ακινήτου, για την εξασφάλιση απαίτησης του δανειστή. Η υποθήκη είναι παρεπόμενο δικαίωμα, απαιτείται δηλαδή η ύπαρξη κύριας απαίτησης και συντάσσεται με συμβολαιογραφική πράξη, ως απόρροια ιδιωτικής βούλησης, ή με αναγκαστική δικαστική απόφαση και καταχωρείται στο οικείο υποθηκοφυλακείο. Αποτελεί άμεσα εκτελεστό τίτλο, δίνοντας στο δανειστή, το δικαίωμα εκπλειστηριάσματος, χωρίς καμία άλλη διαδικασία, για αυτό άλλωστε είναι επιθυμητή μορφή εξασφάλισης για την τράπεζα, κυρίως σε στεγαστικά και επαγγελματικά δάνεια.

Ενέχυρο

Ως ενέχυρο, ορίζεται, το εμπράγματο δικαίωμα, πάνω σε κινητό πράγμα, για την εξασφάλιση απαίτησης δανειστή, με την ικανοποίησή του, από την πώληση, ή ιδιοποίηση του πράγματος. Για τη σύσταση ενεχύρου απαιτείται, συμφωνία ιδιοκτήτη του πράγματος και δανειστή, ως αποτέλεσμα πρόσθετης πράξης, της κύριας σύμβασης χρηματοδότησης, με ταυτόχρονη υπογραφή, συμβολαιογράφου, ή δικαστικού επιμελητή, προκειμένου, να αποκτήσει δημόσια ισχύ και να λάβει βέβαια χρονολογία.

Επίσης απαιτείται παράδοση του φυσικού αντικείμενου στο δανειστή, στις γενικές αποθήκες, ή σε τρίτο πρόσωπο, κοινής εμπιστοσύνης, αλλιώς παραμένει στον οφειλέτη, με την υποχρέωση καταχώρησης στο οικείο ενεχυροφυλακείο. Ως αντικείμενα ενεχυρίασης, ορίζονται:

α)όλα τα κινητά πράγματα, όπως τα εμπορεύματα,

β)οι ονομαστικοί και ανώνυμοι τίτλοι όπως μετοχές, μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων,
γ)τίτλοι εις διαταγή, όπως επιταγές, γραμμάτια, συναλλαγματικές και φορτωτικές, και
δ)απαιτήσεις από συμβάσεις όπως πωλήσεις με κάρτες κλπ.

Όταν υπάρχουν πολλοί ενεχυροδανειστές, η ικανοποίηση τους γίνεται με βάση χρονική σειρά προτεραιότητας συστάσεώς του ενεχύρου.

Η πιο επιθυμητή μορφή εξασφάλισης για την τράπεζα, είναι η ενεχυρίαση κατάθεσης του δανειολήπτη, λόγω της άμεσης ρευστοποίησης της.

Η πιο συνηθισμένη μορφή ενεχύρου, για βραχυπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις κεφαλαίου κίνησης, προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, είναι η ενεχυρίαση μεταχρονολογημένων επιταγών, συναλλαγματικών και άλλων αξιόγραφων. Βασική προτεραιότητα των στελεχών της τράπεζας, είναι η διαπίστωση της φερεγγυότητας των ενεχομένων, ο σχολαστικός έλεγχος των τυπικών στοιχείων των επιταγών, η εμπορικότητα της συναλλαγής, καθώς και η διασπορά του χαρτοφυλακίου, προκειμένου να υπάρχει ουσιαστική εξασφάλιση και σίγουρη είσπραξη της απαίτησης, κατά τη ρευστοποίηση τους. Ενέχυρο για ασφάλεια πιστοδότησης, μπορεί να συσταθεί επίσης, σε ομόλογα του ελληνικού δημοσίου, μετοχές και μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων, όπως επίσης και σε εμπορεύματα ιδιοκτησίας του πιστούχου, εφόσον αυτά έχουν κάποια αξία. Για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που είναι και εξαγωγικές κύρια μορφή εξασφάλισης των χρηματοδοτήσεων, είναι η ενεχυρίαση φορτωτικών εγγράφων των εμπορευμάτων, εφόσον κριθεί φερέγγυος, ο παραλήπτης και ο μεταφορέας. Εναλλακτική μορφή ενεχυρίασης, αποτελεί η ενεχυρίαση απαίτησης, συνήθως από το δημόσιο.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας της Ελλάδος, ενώ η χρηματοδότησή τους, αποτελεί μία σημαντική διαδικασία για τη σωστή λειτουργία και ανάπτυξή τους. Οι περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καταφεύγουν στον τραπεζικό δανεισμό, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους, για κεφάλαια κίνησης και για επενδύσεις σε ακίνητα και εξοπλισμό. Τα τελευταία χρόνια, αναπτύχθηκαν νέες μορφές τραπεζικών χρηματοδοτήσεων, όπως το leasing και το factoring.

Οι ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθιστούν την αξιολόγηση της πιστοληπτικής τους ικανότητας από την τράπεζα, πάρα πολύ δύσκολη, ειδικά σε περιόδους κρίσης. Για το λόγο αυτό, ζητούνται και εμπράγματα εξασφαλίσεις από την

τράπεζα, προκειμένου να αντισταθμιστεί ο πιστωτικός κίνδυνος, με αποτέλεσμα τη σημαντική δυσχέρεια πρόσβασης, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην τραπεζική χρηματοδότηση.

4.Εργαλεία και προγράμματα χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

4.1 Εισαγωγή

Στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν αποκτήσει πλέον πρόσβαση σε χρηματοδοτικά κεφάλαια, ενώ στην Ελλάδα, μείζον πρόβλημα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αποτελεί η πιστωτική ασφυξία.

Ο κρίσιμος ρόλος που διαδραματίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στην ανάκαμψη της Ελληνικής οικονομίας, καθιστά αναγκαία την ανάληψη πρωτοβουλιών και δράσεων, προκειμένου να στηριχθούν μέσω κοινοτικών κονδυλίων, από συμβαλλόμενα πιστωτικά ιδρύματα, σε συνεργασία με το ταμείο επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης (ETEAN), την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) και το Ευρωπαϊκό ταμείο επενδύσεων.

4.2 Εργαλεία χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων και εθνικά προγράμματα

Πρόγραμμα Δημοσίων επενδύσεων

Μέσω της δημόσιας χρηματοδότησης, οι δημόσιοι πόροι, κατευθύνονται σε στρατηγικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας, προκειμένου να αναπτυχθεί η ελληνική οικονομία ενώ συμπληρώνουν την ιδιωτική χρηματοδότηση, στην ίδια κατεύθυνση.

Το πρόγραμμα Δημοσίων επενδύσεων, είναι το πρωτεύον εργαλείο της Κυβέρνησης για τη δημόσια χρηματοδότηση δράσεων με αναπτυξιακό χαρακτήρα. Αποτελεί διακριτό τμήμα του κρατικού προϋπολογισμού, καθώς περιλαμβάνει πιστώσεις για εκτέλεση δαπανών Δημοσίων επενδύσεων και διέπεται από ειδικές διατάξεις. Λόγω του γεγονότος της μείωσης του ΑΕΠ, παρότι ποσοστιαία παραμένει σε επίπεδα 3,5% - 4%, η μείωση σε απόλυτα νούμερα είναι σημαντική, αποτελώντας ένα από τα αίτια της ύφεσης της Ελληνικής οικονομίας.

Εθνικό στρατηγικό Πλαίσιο αναφοράς ΕΣΠΑ

Κύριο μέλημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι η οικονομική, κοινωνική και η εδαφική συνοχή, μέσω της προσπάθειας, μείωσης των οικονομικών, κοινωνικών και εδαφικών διαφορών, μεταξύ των περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βοηθώντας στη δημιουργία θέσεων εργασίας, οικονομικής ανάπτυξης, ανταγωνιστικότητας, της βελτίωση της ποιότητας ζωής και της αειφόρου ανάπτυξης. Η διαδικασία αυτή, γίνεται μέσω της μεταβίβασης πόρων, από τις εύρωστες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς τις λιγότερο οικονομικά ανεπτυγμένες περιοχές, μέσα από τα διάφορα χρηματοοικονομικά μέσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γνωστά και ως διαρθρωτικά ταμεία.

Κάθε κράτος μέλος, υποβάλλει Εθνικό στρατηγικό Πλαίσιο αναφοράς, το οποίο εξασφαλίζει, ότι η συνδρομή από τα διαρθρωτικά ταμεία, συμπορεύεται με τις Ευρωπαϊκές στρατηγικές για τη συνοχή, ταυτόχρονα με τα επιχειρησιακά προγράμματα.

Οι αρμόδιες τοπικές και περιφερειακές αρχές, οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι και άλλοι φορείς εκπροσώπησης της κοινωνίας, συνεργάζονται, προκειμένου, να καταρτιστεί, το εθνικό στρατηγικό Πλαίσιο αναφοράς από το κράτος μέλος. Η υλοποίηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων, αποτελεί ευθύνη των κρατών μελών, ενώ οι δραστηριότητες των ταμείων, στα κράτη μέλη, παίρνουν τη μορφή επιχειρησιακών προγραμμάτων, στα πλαίσια του Εθνικού στρατηγικού πλαισίου αναφοράς.

Το εθνικό στρατηγικό Πλαίσιο αναφοράς ΕΣΠΑ 2007 – 2013, αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τα ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης, για την πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μέσω των καινοτόμων χρηματοδοτικών εργαλείων, διατέθηκαν στην Ελληνική Κυβέρνηση από το πρόγραμμα ΕΣΠΑ για την περίοδο 2007-2013 ποσά €1,7 δισ. Ωστόσο η εκταμίευση καθυστερεί και τα επίπεδα πληρωμών παραμένουν χαμηλά. Σημαντική πρόκληση, εξακολουθεί να αποτελεί η Περιφερειακή κατανομή των κονδυλίων, λόγω της έλλειψης ευελιξίας, ως προς τη μεταφορά πόρων μεταξύ περιφερειών, ανάλογα με την ανάγκη που υπάρχει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, τα κονδύλια της πρωτοβουλίας Jeremie, όπου στην Αττική υπήρξε υπέρβαση κατά 40% στις δεσμεύσεις, ενώ στις υπόλοιπες 8 περιφέρειες υπολειπόταν κατά 32%.

Σύμφωνα με την έκθεση της συνεδρίασης αντιπροσώπων, που αποτελείται από εκπροσώπους του υπουργείου ανάπτυξης, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, της ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, του ΕΤΑΚ, του ΕΤΕΑΝ, της Ελληνικής Ένωσης τραπεζών και της ομάδας δράσης για την Ελλάδα, πάνω από 23.000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις υπέβαλαν προτάσεις για χρηματοδότηση. Η αιτούμενη επιχορήγηση ήταν €1.568.117.007, ενώ ο συνολικός προϋπολογισμός των επενδύσεων ήταν €3.756.042.033 έναντι €456.000.000, που ήταν ο διαθέσιμος προϋπολογισμός, γεγονός που αποδεικνύει την ανάγκη για πρόσβαση στη χρηματοδότηση από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

ΕΣΠΑ 2014-2020

Το ΕΣΠΑ 2014 - 2020 αποτελεί βασικό επενδυτικό σχέδιο, για την περαιτέρω ανάπτυξη της Ελλάδος, με την ουσιαστική συνδρομή πόρων που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ουσιαστικά καλείται να συνδράμει στην επίτευξη των εθνικών στόχων, έναντι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Σκοπός της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι:

- ✓ Μία ανάπτυξη βιώσιμη, με μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα.
- ✓ Έξυπνη με ουσιαστικότερες επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία καθώς και στην εκπαίδευση.
- ✓ Χωρίς αποκλεισμούς, με έμφαση στη μείωση της φτώχειας και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Βασική προτεραιότητα του νέου ΕΣΠΑ, αποτελεί ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και της ανταγωνιστικότητας, καθώς και η μετάβαση στην καινοτόμα επιχειρηματικότητα.

Το ΕΣΠΑ 2014 – 2020, αποτελείται από επτά τομεακά προγράμματα και 13 περιφερειακά προγράμματα, ενώ τα τομεακά προγράμματα, αφορούν, έναν ή περισσότερους τομείς, με γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής ολόκληρη την Ελλάδα.

Τα 13 περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις ελληνικές περιφέρειες περιλαμβάνουν δράσεις που αφορούν τις περιφέρειες.

Ιδιαίτερη μνεία, γίνεται για το επιχειρησιακό πρόγραμμα, «ανταγωνιστικότητα επιχειρηματικότητα και καινοτομία», ΕΠΑνΕκ το οποίο αποτελεί, ένα από τα 7 τομεακά προγράμματα, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014 – 2020, χρηματοδοτεί δράσεις και έργα που ενισχύονται κυρίως από το ευρωπαϊκό ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης και από το Ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο, ΕΚΤ, με στόχο τη διοικητική μεταρρύθμιση και την κατάρτιση των ανθρώπινων πόρων.

Κύριος σκοπός του ΕΠΑΝΕΚ, είναι η ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και της ανταγωνιστικότητας, μέσω της καινοτομίας και της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας. Υφιστάμενες δράσεις, που χρηματοδοτούνται από 40 έως 100% του κόστους επένδυσης, είναι ο τουρισμός, η αγροδιατροφή, τα φάρμακα, η ενέργεια, τα logistics (εφοδιαστική αλυσίδα), η τεχνολογία πληροφορικής κ.λ.π.

Άλλωστε η Ελλάδα, είναι η πρώτη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με ήδη εγκεκριμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου, για το σύνολο των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020, που επιτρέπει την υποβολή αιτημάτων πληρωμής, για όλα τα προγράμματα που συμμετέχουν.
ETEAN ΑΕ (Εθνικό ταμείο επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης)

Το πρώην ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ και νυν ΕΤΕΑΝ ΑΕ., συστάθηκε με το νόμο το 2011 με αρχικό κεφάλαιο €1,7 δισ. προκειμένου να ενισχυθούν οι μικρομεσαίες και οι μικρές επιχειρήσεις στην Ελλάδα και απευθύνεται αποκλειστικά σε βιώσιμες επιχειρήσεις κάθε νομικής μορφής, είτε αυτές βρίσκονται υπό σύσταση, είτε είναι νεοφυείς επιχειρήσεις, ή ακόμα και σε υφιστάμενες. Σκοπός του είναι η κάλυψη των αναγκών ρευστότητας, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, η υλοποίηση επενδύσεων και η υποβοήθηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στη δημιουργία καινούργιων προϊόντων και υπηρεσιών.

Ουσιαστικά το ΕΤΕΑΝ ΑΕ, προσφέρει εγγυοδοσία σε βιώσιμες επιχειρήσεις που στερούνται επαρκείς εξασφαλίσεις, βοηθώντας την πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Από το 2004 έως σήμερα, συνολικά 60 χιλιάδες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, έχουν ωφεληθεί από τα προγράμματα εγγυήσεων του ΕΤΕΑΝ ΑΕ.

Ταμείο επιχειρηματικότητας (ΤΕΠΠΧ)

Το 2013, η νέα καινοτόμα δράση που εφαρμόστηκε, είναι η «επιχειρηματική επανεκκίνηση». Σκοπός της, η προώθηση της επιχειρηματικότητας, βοηθώντας τη λήψη χρηματοδότησης από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Μέτρα που υλοποιεί το

ταμείο επιχειρηματικότητας του ΕΤΕΑΝ ΑΕ, είναι το πρόγραμμα εγγυήσεων για την έκδοση εγγυητικών επιστολών για μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και το ταμείο δανειοδοτήσεων το οποίο παρέχει στοχευμένα χρηματοδοτικά προϊόντα, για την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και την ενίσχυση υφιστάμενων μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε συνεργασία με συνεργαζόμενες τράπεζες.

Ταμείο Αγροτικής επιχειρηματικότητας (ΤΑΕ)

Συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΕΑΝ και το ευρωπαϊκό Γεωργικό ταμείο αγροτικής ανάπτυξης και διευκολύνει τη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων, τα οποία είναι εντασσόμενα στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, του Υπουργείου αγροτικής ανάπτυξης, και επενδύει σε επαγγελματίες αγρότες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παραγωγής, μεταποίησης αλλά και εμπορίας αγροτικών προϊόντων, καθώς και στη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος τις περιοχές δράσης.

Ταμείο (ΕΝΑΛΙΟ)

Αφορά, τη σύσταση ειδικής μονάδας για την ενίσχυση επαγγελματιών αλιέων και βιώσιμων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται, στην παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία προϊόντων αλιείας.

Ταμείο ανάπτυξης Νέας οικονομίας (ΤΑΝΕΟ)

Συστάθηκε το 2000 με το νόμο 2843/2000 και σκοπός του, είναι η συμμετοχή σε επενδυτικά σχήματα του ιδιωτικού τομέα, που επενδύουν σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα.

Ελληνικό επενδυτικό ταμείο (INSTITUTION FOR GROWTH)

Το ελληνικό επενδυτικό ταμείο συστάθηκε με το νόμο 4024/13, ως αποτέλεσμα συνεργασίας του Υπουργείου ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας με τη γερμανική κυβέρνηση, την ομάδα δράσης για την Ελλάδα, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την ΕΤΕΠ, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το ευρωπαϊκό ταμείο επενδύσεων και τη Γαλλική κυβέρνηση με αρχικό κεφάλαιο που αγγίζει τα €500 εκ. Σκοπός είναι, να χρηματοδοτεί μικρομεσαίες επιχειρήσεις και έργα υποδομής με την παροχή δανείων και ιδίων κεφαλαίων, ενώ περιλαμβάνει τρεις οργανισμούς: τον οργανισμό για το χρέος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με πρωτοβουλία της γερμανικής Κυβέρνησης, των επιμέρους οργανισμό ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και τον οργανισμό Υποδομών.

Ουσιαστικά το ελληνικό επενδυτικό ταμείο αποτελεί ένα χρηματοδοτικό εργαλείο συμπληρωματικά προς τα υπάρχοντα, ώστε να βελτιωθεί, η συνολική θετική επίδρασή τους στην οικονομία, παρέχοντας κεφάλαια κίνησης και αναχρηματοδοτήσεις δανείων μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, βοηθάει την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ως έναν από τους βασικούς μοχλούς ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας, ενώ προσφέρει υποστήριξη μέσα από προγράμματα σε Εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, όπως τα διορθωτικά ταμεία της.

Τα προγράμματα βοήθειας χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

Ευρωπαϊκά επενδυτικά και διαρθρωτικά ταμεία.

Έχοντας προϋπολογισμό €454 δισ. για την περίοδο 2014 - 2020 τα Ευρωπαϊκά επενδυτικά και διαρθρωτικά ταμεία, διαθέτουν πόρους στην Ελλάδα μέσω του ΕΣΠΑ και αποτελούν ένα βασικό επενδυτικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.Ευρωπαϊκό ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)

Σκοπός του, η κοινωνική συνοχή και η οικονομική ανάπτυξη μεταξύ των περιφερειών της Ευρώπης. Συντελεί στη στήριξη των διαρθρωτικών προσαρμογών των οικονομιών των περιφερειών, καθώς και στην ανασυγκρότηση περιοχών με παρακμάζουσα βιομηχανία.

Κύριοι τομείς επένδυσης:

- ✓ Στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- ✓ Μείωση χρήσης άνθρακα
- ✓ Ψηφιακό θεματολόγιο
- ✓ Καινοτομία και έρευνα

2.Ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο (ΕΚΤ)

Το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο, υποστηρίζει την απασχόληση και διασφαλίζει δίκαιες ευκαιρίες απασχόλησης σε όλους, στα πλαίσια της στρατηγικής Ευρώπης 2020. Έχει προϋπολογισμό €10 δισ. ετησίως.

Προτεραιότητα του είναι, η εκπαίδευση των εργαζομένων σε νέες δεξιότητες και των επιχειρήσεων σε καινοτόμους τρόπους εργασίας. Επίσης, βοηθά άτομα που αναζητούν εργασία, εκπαιδώντας τα, ώστε να μεγιστοποιήσουν, τις προοπτικές απασχόλησης τους.

3.Ευρωπαϊκό Γεωργικό ταμείο αγροτικής ανάπτυξης

Είναι ένα από τα χρηματοδοτικά εργαλεία της κοινής αγροτικής πολιτικής και στόχο έχει, τη χρηματοδότηση της αγροτικής ανάπτυξης των κρατών μελών. Οι δραστηριότητές του κινούνται γύρω από τέσσερις άξονες:

- ✓ βελτίωση της υπαίθρου και του περιβάλλοντος.
- ✓ βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Δασοκομίας και της Γεωργίας.
- ✓ ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο.
- ✓ διαφοροποίηση της Αγροτικής οικονομίας.
- ✓ δημιουργία συμπράξεων ιδιωτικού και δημόσιου τομέα για την εφαρμογή στρατηγικών αγροτικής ανάπτυξης (προγράμματα LEADER).

4.Ταμείο συνοχής

Το ταμείο συνοχής ιδρύθηκε το 1994 και στο καταστατικό του ορίζεται, ότι η δράση του είναι συμπληρωματική, εκείνης της ευρωπαϊκής Τράπεζας επενδύσεων και των διαρθρωτικών ταμείων, καθώς στοχεύει στη βοήθεια των φτωχότερων κρατών μελών.

Χώρες - στόχοι του ταμείου συνοχής, για την περίοδο 2007- 2013 ήταν, η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ισπανία, καθώς και τα 10 καινούρια κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο τη σύγκλιση με τα πλουσιότερα κράτη - μέλη. Ευρύτερος σκοπός του ταμείου συνοχής, είναι η αειφόρος ανάπτυξη.

Για την περίοδο 2014 - 2020 χώρες – στόχοι, είναι η Τσεχία, η Βουλγαρία, η Μάλτα, η Κροατία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λιθουανία, η Λετονία, η Πολωνία, η Σλοβενία, η Σλοβακία, η Ρουμανία καθώς και η Ελλάδα και η Κύπρος. Ο προϋπολογισμός του ταμείου συνοχής είναι €63,4 δισ. και αφορά στις δραστηριότητες:

- ✓ Περιβάλλον, σε σχέση με την ενεργειακή απόδοση, χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ανάπτυξη σιδηροδρόμων, ενίσχυση των δημόσιων μεταφορικών μέσων και γενικότερα έργα σχετικά με ενέργεια ή μεταφορές.

-
- ✓ διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, κυρίως έργα Υποδομών και συνδέσεις των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5. Ευρωπαϊκό ταμείο θάλασσας και αλιείας (ΕΤΘΑ)

Το ταμείο αλιευτικής και θαλάσσιας πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στηρίζει την ανάκαμψη της Ευρώπης, βοηθώντας τους αλιείς, να δημιουργήσουν μία βιώσιμη αλιεία, χρηματοδοτεί νέες θέσεις εργασίας στις Ευρωπαϊκές παράκτιες περιοχές, στηρίζει τις παράκτιες κοινωνίες στη διαφοροποίηση των οικονομιών τους, ενώ διευκολύνει τους αλιείς σε δράσεις χρηματοδότησης.

4.3 Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Λόγω του γεγονότος ότι, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αντιστοιχούν στο 99% του συνόλου των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και στο 67% των θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, είναι αναγκαίες για την οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα Ευρωπαϊκά επενδυτικά και διαρθρωτικά ταμεία, θα χρηματοδοτήσουν με €450 δισ. τα κράτη μέλη κατά την περίοδο 2014 - 2020 για την ενίσχυση και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και οικονομικής ανάπτυξης.

Σκοπός και στόχος, όλων των χρηματοδοτικών εργαλείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι:

- ✓ να βοηθήσουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, να αποκτήσουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση για επενδύσεις μέσω δανείων, επιχορηγήσεων, εγγυήσεων, κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου κ.λ.π
- ✓ να βελτιώσουν την πρόσβασή τους σε παγκόσμιες αγορές.
- ✓ να αξιοποιήσουν μέσα από στοχευμένη υποστήριξη πληροφορίες και ευκαιρίες. δικτύωσης διασυνοριακές εταιρικές σχέσεις και επιχειρησιακή τεχνογνωσία.
- ✓ να αναπτυχθούν μέσα από καινοτόμες πηγές ανάπτυξης, όπως ο τουρισμός, η πράσινη οικονομία και υγειονομικές υπηρεσίες.
- ✓ να επενδύσουν κυρίως σε ανθρώπινο κεφάλαιο και στην κατάρτιση του.
- ✓ να συνδεθούν με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, με προσανατολισμό την καινοτομία.

Με σκοπό την ευκολότερη πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στα ταμεία κοινωνικής συνοχής για την περίοδο 2014 – 2020, υιοθετήθηκαν νέοι, κοινοί κανόνες και απλοποιημένα μέτρα όπως:

- ✓ σαφείς κανόνες επιλεξιμότητας.
- ✓ ηλεκτρονική αναφορά για τον τρόπο χρησιμοποίησης των ταμείων.
- ✓ στοχευμένοι έλεγχοι.
- ✓ απλοποίηση πρόσβασης σε χρηματοδοτικά εργαλεία.

5. Χρηματοδοτικοί περιορισμοί ΜΜΕ στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της κρίσης

5.1 Μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Παγκοσμίως οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις θεωρούνται ως μοχλός της ανάπτυξης και κύρια πηγή θέσεων εργασίας. Στην Ελλάδα οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν το 99,6% του συνόλου των επιχειρήσεων, (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, 2013) ενώ στην Ευρώπη το ποσοστό αυτό είναι 99% (European Commission, 2016). Αποδεικνύεται επομένως, ότι η σημασία που έχουν για την οικονομία είναι καίρια.

Η δανειοδότηση αυτών των επιχειρήσεων είναι επωφελής για τις τράπεζες, αφού τα περιθώρια κέρδους είναι υψηλότερα από άλλα τραπεζικά προϊόντα. Ωστόσο, είναι δύσκολο για την τράπεζα να έχει αναλυτικές πληροφορίες από τις μικρές επιχειρήσεις, διότι οι οικονομικές τους καταστάσεις συντάσσονται κυρίως για φορολογικούς λόγους. Επίσης οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι πιο ανίσχυρες στις διακυμάνσεις των οικονομικών κύκλων, με αποτέλεσμα να τις επηρεάζουν άμεσα, σε μια πτωτική πορεία της οικονομίας. Ως εκ τούτου είναι πολύ σημαντική η ορθή πληροφόρηση των τραπεζών για τις μικρές επιχειρήσεις και η μείωση του πιστωτικού κινδύνου από τα δάνεια προς αυτές.

Ο πιστωτικός κίνδυνος ως αποτέλεσμα των παραπάνω διαπιστώσεων και η αξιολόγηση του, είναι ένας πολύ σημαντικός κίνδυνος για τις τράπεζες καθώς η πρόβλεψη των πιθανοτήτων των επισφαλών δανείων είναι ουσιαστική για την λειτουργία τους. Οι κανόνες της Βασιλείας II ορίζουν τους περιορισμούς και τους ελέγχους που πρέπει να διέπουν τις τράπεζες, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται από την ορθή εφαρμογή τους, καθώς απαιτούνται αυξημένα κεφάλαια λειτουργίας.

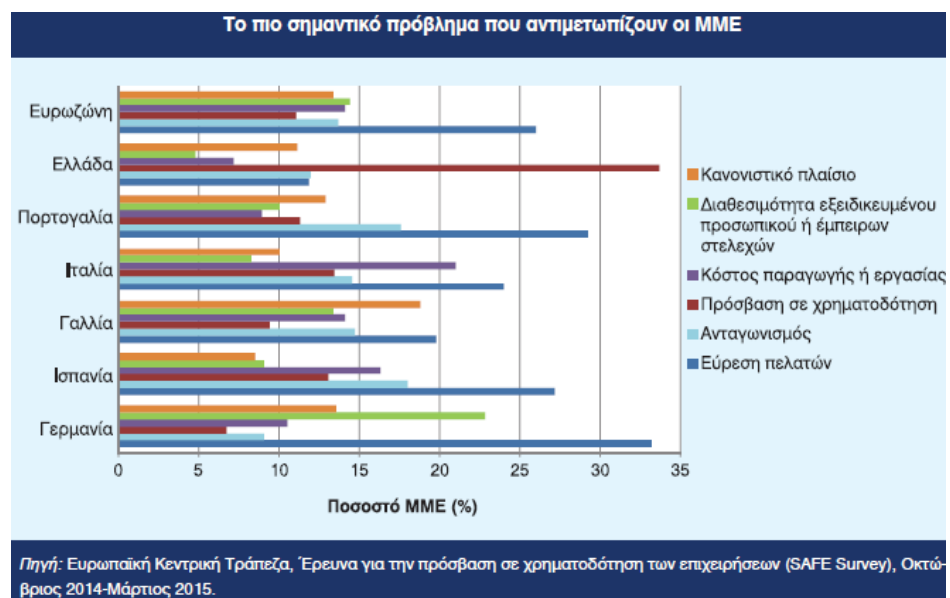
Η τρέχουσα χρηματοοικονομική κρίση, η οποία είναι εντονότερη στην Ελληνική οικονομία, παρουσιάζει χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες τα οποία συμβάλλουν στην αδυναμία της διαχείρισης και του ελέγχου των καθυστερούμενων δανείων των ΜΜΕ, αυξάνοντας τις πιθανότητες πιστωτικού κινδύνου για τις Ελληνικές τράπεζες, με αποτέλεσμα την μείωση της χρηματοδότησης των ΜΜΕ.

5.2 Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση το κυριότερο πρόβλημα των Ελληνικών ΜΜΕ

Λόγω της μειωμένης ικανότητας για πρόσβαση στη διεθνή χρηματοδότηση, την ελάττωση στην αξία των κρατικών ομολόγων που κατείχαν και την μαζική εκροή καταθέσεων, η ικανότητα για χρηματοδότηση της οικονομίας από τις τράπεζες περιορίστηκε οδηγώντας τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε συνθήκες πιστωτικής ασφυξίας.

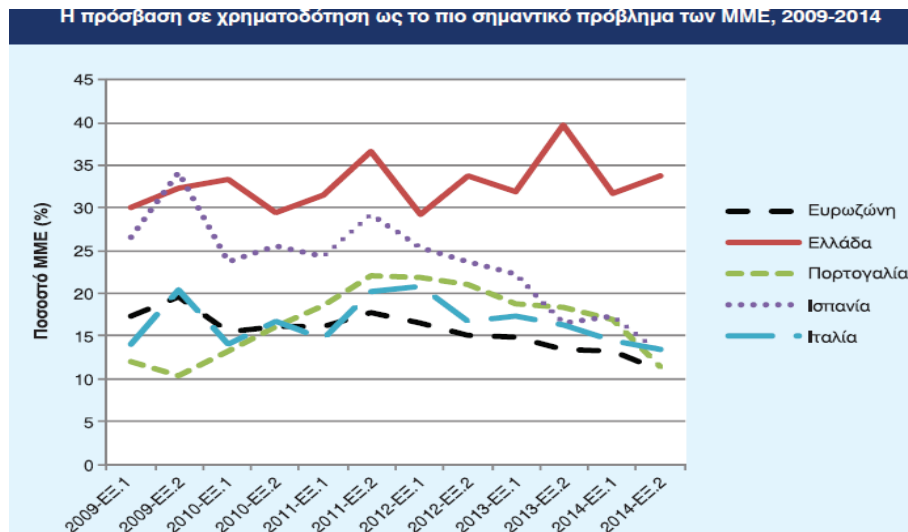
Ως άμεση συνέπεια των παραπάνω γεγονότων, οι τράπεζες είναι διστακτικές ως προς την χορήγηση νέων δανείων και την ανάληψη πρόσθετου πιστωτικού κινδύνου. Άλλωστε αυτό αντικατοπτρίζεται και σε έρευνα που έγινε το 2015 σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα, αναδεικνύοντας την πρόσβαση στην χρηματοδότηση ως το σημαντικότερο πρόβλημα τους, όπως φαίνεται στα διαγράμματα 6 και 7.

Διάγραμμα 3: Το πιο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ

Διάγραμμα 4: Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση ως το πιο σημαντικό πρόβλημα των ΜΜΕ

Πηγή : Τράπεζα Ελλάδος

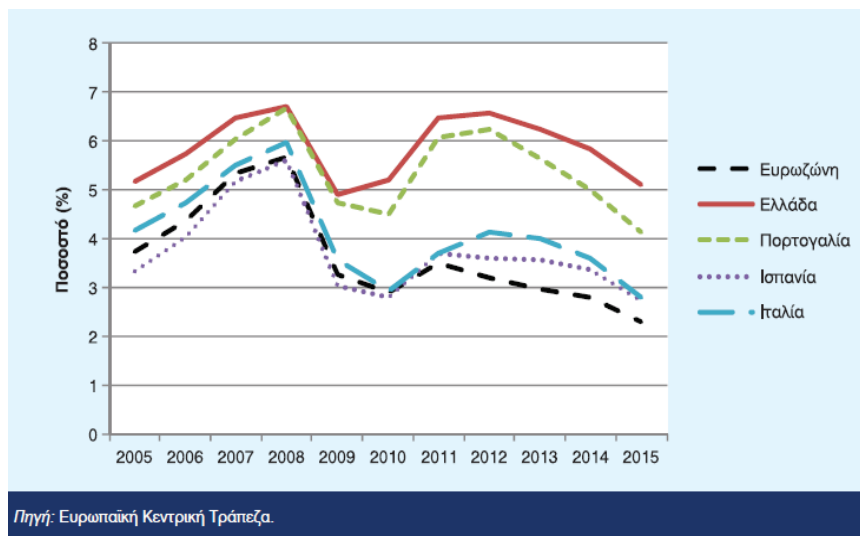
Το φαινόμενο αυτό έχει συνέπεια και στο ύψος των συνολικών δανείων σε επιχειρήσεις, με το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο να υποχωρεί φτάνοντας τα €98,5 δισ. το β' τρίμηνο του 2015.

Διάγραμμα 5: Τραπεζικά δάνεια σε επιχειρήσεις στην Ελλάδα

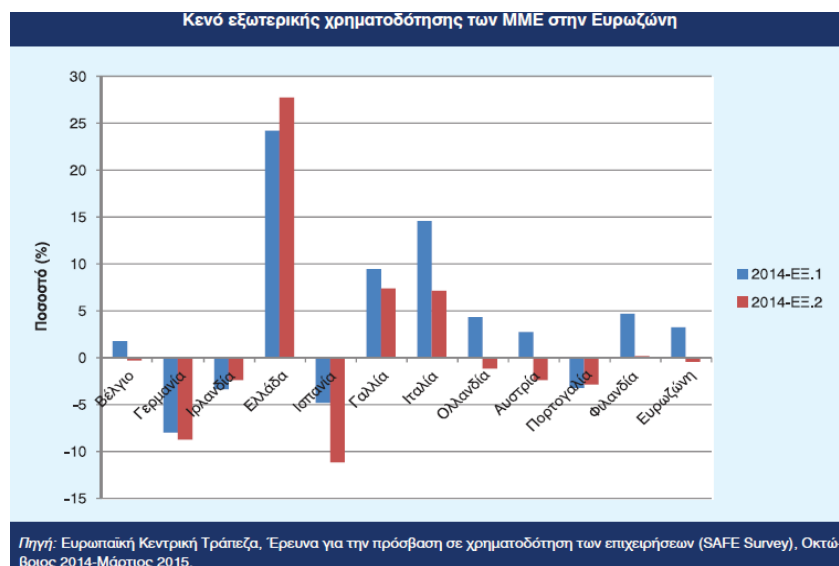
Επιπροσθέτως το κόστος δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις είναι υψηλό σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του νότου αλλά και τον μέσο όρο της Ευρώπης ξεπερνώντας τις 2,8 ποσοστιαίες μονάδες διαφορά (διάγραμμα 9).

Διάγραμμα 6: Κόστος Δανεισμού Επιχειρήσεων

Εξετάζοντας επίσης την ανάγκη εξωτερικής χρηματοδότησης για το έτος 2014 (τραπεζικά δάνεια, υπεραναλήψεις, εμπορική πίστωση, μετοχές και χρεόγραφα), των ελληνικών επιχειρήσεων βλέπουμε, ότι υπάρχει τεράστια έλλειψη δανειακών κεφαλαίων σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη (28%) με αυξητική τάση κατά το δεύτερο δμηνο (ECB, 2016) .

Διάγραμμα 7: Κενό εξωτερικής χρηματοδότησης των ΜΜΕ στην Ευρωζώνη

5.3 Αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Αυξημένη είναι και η πίεση των μη εξυπηρετούμενων δανείων στις ελληνικές τράπεζες, αφού κατά την διάρκεια της κρίσης παρουσίασαν ραγδαία αύξηση, ξεπερνώντας τα €100 δισ. (Τράπεζα Ελλάδος 2015). Στο διάγραμμα 11 φαίνεται η ανοδική τους πορεία, σε σχέση με το σύνολο των δανείων, από το 2008 έως το 2014. Συγκεκριμένα από 4,7% το 2008 έφτασαν το 34,3% το 2014 δηλαδή αύξηση 30% περίπου σε 6 έτη.

Διάγραμμα 8: Μη εξυπηρετούμενα τραπεζικά δάνεια ως ποσοστό των συνολικών δανείων στην Ελλάδα

5.4 Τρόποι διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων δανείων

Οι Τράπεζες προσπαθώντας να διαχειριστούν την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, προχώρησαν σε στοχευμένες ενέργειες διαχείρισης τους και συγκεκριμένα:

1. Δημιούργησαν ειδικά τμήματα αναδιάρθρωσης των δανείων με έμπειρα στελέχη τραπεζικών χρηματοδοτήσεων.

2. Διαμόρφωσαν στρατηγική και διαδικασίες για τη συνεχή και έγκαιρη παρακολούθηση της πορείας της ενεργητικής διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

3. Διαμόρφωσαν μεθόδους λεπτομερούς αξιολόγησης του οφειλέτη, σχετικά με το βαθμό συνεργασιμότητας και την βιωσιμότητα του.

---

4. Δημιούργησαν εξελιγμένα εργαλεία επεξεργασίας, προκειμένου να διευκολύνουν την ανάδειξη βιώσιμων λύσεων για τους οφειλέτες.

5. Καθόρισαν την αξιολόγηση κάθε οφειλέτη ξεχωριστά και με βάση τα πιστωτικά του κριτήρια.

6. Υιοθέτησαν την διάκριση των «στρατηγικά» πτωχευμένων, από τους οφειλέτες που πραγματικά αδυνατούν να εξυπηρετήσουν τις υποχρεώσεις τους.

Στόχος τους η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μέσω της ανάλυσης του προφίλ των οφειλετών και της ικανότητάς τους αποπληρωμής, ώστε να εφαρμοστούν βιώσιμες λύσεις και να αποφευχθούν οι επαναρυθμίσεις, με την εφαρμογή μιας δίκαιης θεραπείας για τους δανειολήπτες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες και με την ευθυγράμμιση τους με τους υφιστάμενους νόμους του Κράτους (Βλάχος Γ., 2015).

5.5 Κατηγοριοποίηση δανειοληπτών

Προκειμένου οι Τράπεζες να εντάξουν τα δάνεια σε ενδεικτικές κατηγορίες αναδιάρθρωσης, εξετάζουν την κατάσταση των δανειοληπτών προκειμένου να τους εντάξουν και αυτούς σε κατηγορίες. Έτσι ανάλογα με την κατάσταση του δανειολήπτη, αναδιαρθρώνουν και το δάνειο του (πίνακας 3).

Πίνακας 3: Κατάσταση δανειολήπτη και κατηγορίες αναδιάρθρωσης

<i>Κατάσταση Δανειολήπτη</i>	<i>Κατηγορίες Αναδιάρθρωσης</i>
Προσωρινή δυσχέρεια αποπληρωμής υποχρεώσεων	1.Κεφαλαιοποίηση τόκων 2.Περίοδος χάριτος 3.Επέκταση αποπληρωμών 4.Μείωση επιτοκίου
Μακροπρόθεσμη αδυναμία εξόφλησης υποχρεώσεων με έντονα προβλήματα φερεγγυότητας	1.Μετοχοποίηση απαίτησης 2.Πληρωμή μόνο τόκων 3.Διαγραφή απαίτησης 4.Εκχώρηση Παγίων
Ο δανειολήπτης εκτιμάται ότι είναι μη βιώσιμος	1.Ολική εξόφληση σε απομειωμένο ποσό οφειλής 2.Ενεργοποίηση Εξασφαλίσεων 3.Ρευστοποίηση – Πώληση εταιρείας

Πηγή: Eurobank

5.6 Τύποι ρύθμισης

Οι Τράπεζες εφαρμόζουν τους τύπους ρύθμισης που προκρίνονται στην διεθνή πρακτική και αποτυπώνονται στο Εποπτικό Πλαίσιο της Τραπεζικής Ελλάδος σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής ν.47/9-2-2015 ως εξής (Τράπεζα Ελλάδος, 2015):

1.Κεφαλαιοποίηση Ληξιπρόθεσμων οφειλών

Προστίθενται οι μη καταβληθέντες τόκοι στο υπόλοιπο του αρχικού κεφαλαίου και αναπροσαρμόζεται το πρόγραμμα αποπληρωμής του οφειλόμενου υπολοίπου.

2.Τακτοποίηση Ληξιπρόθεσμων οφειλών

Συνήθως μέσω συμφωνίας ρευστοποίησης περιουσιακών στοιχείων πραγματοποιείται τακτοποίηση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου και διατήρηση της απαίτησης για το άληκτο υπόλοιπο.

3.Μειωμένη δόση :Μεγαλύτερη των οφειλόμενων τόκων

Μειώνεται το ποσό των τοκοχρεωλυτικών δόσεων αποπληρωμής. Λόγω των προσωρινών χαμηλότερων δόσεων, η χρονική διάρκεια του δανείου δύναται να παραταθεί ενώ αποπληρώνεται και μέρος του κεφαλαίου.

4.Καταβολή μόνο τόκων

Καταβάλλεται από τον οφειλέτη μόνο το πλήρες ποσό των τόκων επί του δανείου για συγκεκριμένη βραχυπρόθεσμη περίοδο.

5.Μειωμένη δόση :Μικρότερη των οφειλόμενων τόκων

Μειώνεται το ποσό των τοκοχρεωλυτικών δόσεων αποπληρωμής. Λόγω των προσωρινών χαμηλότερων δόσεων, η χρονική διάρκεια του δανείου δύναται να παραταθεί.

6.Περίοδος Χάριτος

Αναστέλλονται οι πληρωμές του κεφαλαίου του δανείου για συγκεκριμένη χρονική περίοδο

7.Μείωση επιτοκίου

Αλλαγή του τύπου επιτοκίου από κυμαινόμενο σε σταθερό ή αντίστροφα ή μείωση του συμβατικού περιθωρίου.

8.Παράταση διάρκειας

Παράταση της διάρκειας αποπληρωμής του δανείου δηλαδή της ημερομηνίας της τελευταίας συμβατικής καταβολής δόσης του δανείου.

9.Διαχωρισμός οφειλής

Η οφειλή συνήθως διαχωρίζεται σε δυο τμήματα, όπου το ένα συνεχίζει να αποπληρώνεται με βάση την υφιστάμενη και την εκτιμώμενη μελλοντική ικανότητα αποπληρωμής του οφειλέτη, και το δεύτερο που αφορά το υπόλοιπο τμήμα του αρχικού δανείου τακτοποιείται σε

μεταγενέστερο χρόνο με πιθανή ρευστοποίηση περιουσίας ή με άλλο τρόπο που συμφωνείται από την αρχική σύμβαση.

10.Μερική Διαγραφή οφειλής

Προβλέπει την οριστική διαγραφή μέρους της συνολικής απαίτησης της Τράπεζας ώστε το διαμορφούμενο ύψος να εκτιμάται ότι μπορεί να εξυπηρετηθεί από τον οφειλέτη.

11.Λειτουργική αναδιάρθρωση Επιχείρησης

Αλλαγή της διοίκησης της επιχείρησης όταν η Τράπεζα θεωρεί την επιχείρηση βιώσιμη υπό προϋποθέσεις αλλά η υφιστάμενη διοίκηση δεν συνεργάζεται προς αυτή την κατεύθυνση. Η συγκεκριμένη επιλογή δύναται να συνδυαστεί με τις άλλες επιλογές ρύθμισης, λόγω του ότι δεν συνιστά από μόνη της τύπο ρύθμισης.

12.Συμφωνία ανταλλαγής Χρέους με μετοχικό κεφάλαιο

Εφαρμόζεται σε αναδιρθρώσεις εταιρειών όπου μέρος του χρέους μετατρέπεται σε μετοχικό κεφάλαιο και η Τράπεζα γίνεται μέτοχος της επιχείρησης, ώστε το υπόλοιπο ποσό του χρέους, να μπορεί να εξυπηρετηθεί από τις ταμειακές ροές του δανειολήπτη.

6.Τεχνολογία και εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης

Τα τελευταία χρόνια, αναπτύχθηκαν εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης , μέσα από την τεχνολογία και προσφέρουν την ευκαιρία στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να βρουν κεφάλαια εκτός παραδοσιακού τραπεζικού συστήματος. Μερικά από αυτά αναφέρουμε παρακάτω.

6.1 Χρηματοδότηση από το πλήθος (Crowd funding)

«Χρηματοδότηση από το πλήθος» (crowd funding) ή «διαδικτυακή μικροχρηματοδότηση» (equity crowd funding), είναι η πρακτική της συλλογής χρημάτων από μια μεγάλη μερίδα του κόσμου για κάποιο σκοπό, ή έργο και σήμερα λειτουργεί μέσα από διαδικτυακές πλατφόρμες ή κοινωνικά δίκτυα, ενώ η διαδικασία αυτή υπάρχει εδώ και αιώνες σε συλλογικά επιχειρηματικά μοντέλα.

Η διαδικασία μπορεί να λειτουργήσει επίσης παραδοσιακά, μέσα από ταχυδρομικές συνδρομές, εκδηλώσεις συλλογής ποσών ή άλλες μεθόδους. Στην διαδικασία συμμετέχουν συνήθως τρία μέρη:

α) ο εμπνευστής του σχεδίου, ή η επιχείρηση που αναζητά τα χρήματα,

β) τα άτομα, ή οι ομάδες που υποστηρίζουν την ιδέα και

γ) η πλατφόρμα που φέρνει σε επαφή τα δυο αυτά μέρη. Σήμερα είναι συνηθισμένο, η διαδικασία να λαμβάνει χώρα μέσα από μια διαδικτυακή πύλη, που φιλοξενεί την κοινωνική δικτύωση, τα μέσα ενημέρωσης του κοινού και τους συμμετέχοντες. Το 2015 η βιομηχανία της διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης συγκέντρωσε πάνω από \$34 δισ. (Prive T., 2016).

6.2 Τύποι διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης

Σύμφωνα με το Κέντρο Διαδικτυακής Μικροχρηματοδότησης και την έκθεση του 2014 υπάρχουν 2 τύποι μικροχρηματοδότησης:

1.Ανταποδοτική Μικροχρηματοδότηση: στην οποία ένας επιχειρηματίας συλλέγει χρήματα από το πλήθος, κάνοντας γνωστό το προϊόν ή την υπηρεσία του και ξεκινώντας την επιχείρησή του, χωρίς να δανειστεί από το παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα ή να εκδώσει μετοχές.

Η ανταποδοτική μικροχρηματοδότηση, έχει χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς, για ένα ευρύ φάσμα σκοπών όπως είναι η προώθηση μουσικών γεγονότων, η δημιουργία κινηματογραφικών ταινιών, η δωρεάν ανάπτυξη λογισμικού, η εξέλιξη διαφόρων εφευρέσεων, η επιστημονική έρευνα καθώς επίσης και η χρηματοδότηση διαφόρων κοινωνικών έργων. Σε μια κοινή μελέτη του Πανεπιστημίου του Γιορκ στο Τορόντο και του Γαλλικού Πανεπιστημίου του Λιλ το 2014, αναφέρονται 2 είδη ανταποδοτικής μικροχρηματοδότησης. Η «κράτησε τα όλα» μικροχρηματοδότηση, δηλαδή η περίπτωση στην οποία ο επιχειρηματίας, έχει σκοπό την συγκέντρωση κεφαλαίων και κρατά ολόκληρο το ποσό που συγκεντρώθηκε, ανεξάρτητα εάν είναι αρκετό για την επίτευξη του σκοπού που συλλέχθηκε και η «όλα ή τίποτα» μικροχρηματοδότηση, στην οποία ο επιχειρηματίας δεν κρατά τίποτα από τα κεφάλαια που συλλέχθηκαν, εκτός εάν συγκεντρωθεί το σύνολο του ποσού που ζητήθηκε. Στην μελέτη έγινε ανάλυση περίπου 23χιλ εκστρατειών διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης με στόχο την συγκέντρωση ποσών μεταξύ \$50 χιλ. και \$200 χιλ. και κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι η «όλα ή τίποτα» εκστρατείες είναι πιο πιθανό να πετύχουν τον στόχο συγκέντρωσης του ζητούμενου κεφαλαίου. Αυτό συμβαίνει, διότι οι επενδυτές είναι περισσότερο διατεθειμένοι να υποστηρίξουν μια στρατηγική «όλα ή τίποτα», στην οποία ένα αποτυχημένο προϊόν, δεν θα συλλέξει τα απαιτούμενα κεφάλαια ενώ παρέχεται και πιο λεπτομερής πληροφόρηση σχετικά με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

1.Κεφαλαιακή Μικροχρηματοδότηση: στην οποία ο συμμετέχων στην μικροχρηματοδότηση, λαμβάνει ως αντάλλαγμα για τα χρήματα του, α) μη εισηγμένες σε χρηματιστήριο μετοχές της νεοσύστατης συνήθως εταιρείας, ή β) χρέος, το οποίο θα επωφεληθεί μελλοντικά. Στην περίπτωση αυτή η επιτυχία του εγχειρήματος εναπόκειται στην ικανότητα του επιχειρηματία, να πείσει τους επενδυτές για την βιωσιμότητα του προϊόντος και της επιχείρησής του, να διαθέτει ένα αξιόπιστο πλάνο και να έχει μια σωστή επισκόπηση του εγχειρήματος του. Επίσης θα πρέπει να έχει μια αρχική συμφωνία, η οποία θα αναφέρει, τι προσφέρει στους επενδυτές, συνοπτικά, (μετοχές, χρέος, μετατρέψιμες ομολογίες) και με ποιούς όρους. Επιπλέον θα πρέπει να διαθέτει ένα οικονομικό πλάνο που να εξηγεί, πώς θα χρησιμοποιηθούν τα κεφάλαια, τα δυνητικά έσοδα κ.α. Τέλος, θα πρέπει να υπάρχουν οι νομικές συμφωνίες, με τις οποίες θα ρυθμιστούν νομικά ζητήματα, όπως τα δικαιώματα των επενδυτών.

Στην κεφαλαιακή μικροχρηματοδότηση, υπάρχει συλλογική προσπάθεια ατόμων, να υποστηρίξουν την προσπάθεια άλλων ατόμων ή οργανισμών, μέσα από την παροχή χρηματοδότησης κεφαλαίων για την δημιουργία επιχειρήσεων, ή την εκτέλεση κάποιου έργου (A.Ordanini, L. Miceli, Marta Pizetti, A.Parasuraman, 2009).

6.3 Ο ρόλος του πλήθους

Η συμμετοχή κάθε ατόμου στην διαδικασία της διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης είναι σημαντική, επηρεάζει το συνολικό αποτέλεσμα και ενεργοποιεί περαιτέρω την διαδικασία. Το άτομο λειτουργεί ως ένας πρεσβευτής του προϊόντος, ή της επιχείρησης, επιλέγοντας και προωθώντας την, ενεργά. Άλλες φορές μπορεί να λειτουργήσει ως δωρεοδότης, βοηθώντας σε κοινωνικά έργα, ή ακόμα και να γίνει μέτοχος σε μια επιχείρηση ώστε να συμβάλει στην κοινωνική ευημερία και την οικονομική ανάπτυξη. Κάθε άτομο προωθεί τις πληροφορίες του χρηματοδοτούμενου σκοπού στις κοινότητες που ανήκει, δημιουργώντας περισσότερους υποστηρικτές, έτσι ώστε αυτός να επιτευχθεί ευκολότερα.

Ως κίνητρα για την συμμετοχή του ατόμου στην διαδικτυακή μικροχρηματοδότηση λειτουργούν:

- ✓ Το συναίσθημα της συμμετοχής εν μέρει, στην επιτυχία της επίτευξης του σκοπού στις πρωτοβουλίες άλλων ανθρώπων (επιθυμία για πατρωνάρισμα).
- ✓ Η επιθυμία για συμμετοχή στα κοινά (επιθυμία για κοινωνική συμμετοχή).

-
- ✓ Η αναζήτηση πληρωμής για την χρηματική του συνεισφορά (επιθυμία για επενδύσεις).

Επιπροσθέτως, το άτομο συμμετέχει στην διαδικτυακή μικροχρηματοδότηση, για να δει και να δοκιμάσει καινοτόμα, νέα προϊόντα, πριν από το κοινό, ή ακόμα και να βοηθήσει πιο άμεσα στην διαδικασία εξέλιξης του ίδιου του προϊόντος.

Ακόμα, το άτομο που συμμετέχει ενεργά σε μια διαδικασία διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης, αποκαλύπτει πολλά διαφορετικά χαρακτηριστικά όπως α) καινοτόμο προσανατολισμό, (ο οποίος διεγείρει την επιθυμία του, να δοκιμάσει νέους τρόπους αλληλεπίδρασης με επιχειρήσεις, άτομα και σκοπούς), β) κοινωνική αναγνώριση (συνταύτιση), ανάλογα με τον σκοπό, την αιτία, ή το έργο που επιλέγει, να χρηματοδοτήσει, (η οποία πυροδοτεί την επιθυμία του να είναι μέρος αυτού του έργου) και γ) ιδιοτελής και αθέμιτη εκμετάλλευση, (η οποία το παρακινεί να πάρει μέρος και να αναμένει πληρωμή) (A.Ordanini, L. Miceli, Marta Pizetti, A.Parasuraman, 2009).

6.4 Πλατφόρμες διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης

Λόγω της ύπαρξης εκατοντάδων πλατφορμών διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης, το άτομο, ή η ενδιαφερόμενη επιχείρηση, ανάλογα με την εκστρατεία την οποία θα προωθήσει στο κοινό, πρέπει να επιλέξει, ποια να χρησιμοποιήσει, διότι υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ τους (Prive T. - Forbes, 2012).

Ορισμένες πλατφόρμες, επιτρέπουν σε μικρές επιχειρήσεις να εκδίδουν μετοχές μέσω διαδικτύου και να λαμβάνουν μικρά ποσά ως αντάλλαγμα από τους επενδυτές, ενώ άλλες, προορίζονται για επενδυτές που αγοράζουν απευθείας μετοχές σε νεοφυείς εταιρείες. Επίσης άλλες πλατφόρμες επιτρέπουν σε άτομα, να συνεισφέρουν σε έργα, που θεωρούν άξια επένδυσης, ή ακόμα, δίνουν την δυνατότητα να στηριχθούν μέσω χρηματικών δωρεών, νέοι ταλαντούχοι καλλιτέχνες που χρειάζονται κεφάλαια.

Η ύπαρξη των διαδικτυακών πλατφορμών, επιτρέπει στους καθημερινούς χρήστες του διαδικτύου, να υποστηρίζουν διάφορα φιλανθρωπικά ή κοινωνικά έργα, δίνοντας μικρά ποσά, χωρίς να χρειάζεται η συλλογή μεγάλων ποσών, από λίγους ανθρώπους. Άλλωστε, ορισμένες πλατφόρμες όπως η Kiva, ή οι διαδικτυακές σελίδες των Πανεπιστημίων, κάνουν ακριβώς αυτή την δουλειά. Συλλέγουν χρήματα από άτομα και τα κατευθύνουν, είτε σε μικροεπιχειρηματίες, είτε σε φοιτητές, ώστε αυτοί να ξεφύγουν από τον κοινωνικό

αποκλεισμό και να δημιουργήσουν εισόδημα, ή να σπουδάσουν και να ξεφύγουν από την φτώχεια (Kiva org, 2016).

6.5 Δανεισμός ομότιμων (Peer to peer lending)

6.5.1 Ορισμός και διαδικασία

Δανεισμός ομότιμων (peer to peer lending), ονομάζεται η πρακτική της χρηματοδότησης ιδιωτών ή επιχειρήσεων, από έτερους ιδιώτες, αποταμιευτές ή επενδυτές, χωρίς ωστόσο η διαδικασία να περνάει μέσα από ένα γνωστό ενδιάμεσο χρηματοοικονομικό οργανισμό, όπως μια τράπεζα ή άλλο παραδοσιακό χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Η διαδικασία δανειοδότησης, εξυπηρετείται μέσα από διαδικτυακές πλατφόρμες ομότιμου δανεισμού, στις οποίες δημιουργείται μια ηλεκτρονική αγορά, στην οποία η ζήτηση συναντά την προσφορά (Παπανικολάου Γ., 2013).

Οι ενδιάμεσοι φορείς δανειοδότησης, είναι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις που παράγουν έσοδα από την είσπραξη ενός εφάπαξ τέλους εκταμίευσης, από τους δανειζόμενους, σύμφωνα με το ποσό του δανείου και ενός εφάπαξ τέλους αξιολόγησης, από τους δανειστές – επενδυτές, ή εναλλακτικά και συμπληρωματικά, ενός ετήσιου τέλους εξυπηρέτησης.

Η διαδικασία είναι σχετικά απλή, καθώς άτομα που διαθέτουν πλεονάζουσα ρευστότητα και θέλουν να επενδύσουν, δανείζουν σε ιδιώτες ή επιχειρήσεις, μέσα από μια διαδικτυακή πλατφόρμα που τους φέρνει σε επαφή. Οι επενδυτές μεγιστοποιούν την απόδοση τους, επενδύοντας εκ νέου μέσω της πλατφόρμας, τα ποσά που τους επιστρέφονται από τους δανειολήπτες. Το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο μπορεί να δημιουργηθεί με τρεις τρόπους:

- ✓ Με την επιλογή από τον ίδιο τον επενδυτή, των δανείων που επιθυμεί.
- ✓ Με την αγορά έτοιμου χαρτοφυλακίου δανείων.
- ✓ Με την δημιουργία επενδυτικού χαρτοφυλακίου με κριτήρια που θέτει ο επενδυτής.

Οι λεπτομέρειες της δανειακής σύμβασης, έχουν προσυμφωνηθεί μεταξύ των συμβαλλομένων, ενώ ο διαδικτυακός μεσάζοντας παίρνει προμήθεια, η οποία είναι ποσοστό επί του επιτοκίου. Ο δανειολήπτης λαμβάνει τα χρήματα του δανείου και το αποπληρώνει σε μηνιαίες τοκοχρεωλυτικές δόσεις.

Έχοντας ελάχιστα λειτουργικά κόστη και μηδενικά κόστη παγίων, οι διαδικτυακές πλατφόρμες ομότιμων (P2P), προσφέρουν στους επενδυτές ετήσια απόδοση έως και 6.6% (Zora 1, 2016) προ φόρων (πίνακας 4), ενώ στους δανειζόμενους επιτόκια από 3.9% (Zora 2, 2016).

Πίνακας 4: Ποσοστά αποδόσεων επιστρεφόμενων ποσών

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ποσό Δανείων Λιανικής (£)	49.3m	57.6m	87.1m	181.8m	243.7m	258.5m
Πραγματική Ετήσια απόδοση (μετά από αμοιβές και επισφάλεια)	6.6%	5.8%	5.5%	4.7%	4.5%	4.8%
Εκτιμώμενη Ετήσια απόδοση (μετά από αμοιβές και επισφάλεια)	6.5%	5.2%	5.2%	4.5%	4.4%	4.8%
Πραγματοποιημένη αποπληρωμή κεφαλαίου (μετά από επισφάλεια)	98%	98%	94%	78%	48%	15%
Πραγματική Ετήσια απόδοση (μετά από την συνδρομή Ταμείου Αποζημίωσης FSCS)	6.6%	5.8%	5.5%	4.5%	4.5%	4.8%
Χρήση Ταμείου Αποζημίωσης FSCS (ως ποσοστό % επί των κεφαλαίων που αντλήθηκαν)	N/A	N/A	N/A	51%	48%	11%

Πηγή : Zora

Οι διαδικασίες μεταξύ των διάφορων διαδικτυακών πλατφορμών διαφέρουν, ωστόσο κοινό τους χαρακτηριστικό, είναι η ύπαρξη ενός διαμεσολαβητή, ο οποίος συνήθως είναι και ο ιδιοκτήτης της πλατφόρμας. Ο διαμεσολαβητής, έχει την υποχρέωση ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειστή, είτε έχοντας ο ίδιος τα απαραίτητα επαγγελματικά εχέγγυα και πιστοποιητικά, είτε συνεργαζόμενος με άλλες εταιρείες ελέγχου πιστοληπτικής ικανότητας που τα κατέχουν. Η δημιουργία επενδυτικού χαρτοφυλακίου με διασπορά κινδύνου είναι πολύ σημαντική, για τον λόγο αυτό πολλές πλατφόρμες προσφέρουν διαδικτυακά σεμινάρια (webinars), με τα οποία ενημερώνουν τους επενδυτές για τους κινδύνους που αναλαμβάνουν.

Αρκετές από τις διαδικτυακές πλατφόρμες, προκειμένου να ελκύσουν περισσότερους επενδυτές, έχουν συνεργασία με ασφαλιστικές εταιρείες οι οποίες ασφαλίζουν το κεφάλαιο του επενδυτή έναντι αμοιβής.

Τα κέρδη για τα συναλλασσόμενα μέρη είναι μεγάλα. Οι δανειζόμενοι βρίσκουν χρηματοδότηση, αφού σε διαφορετική περίπτωση λόγω περιορισμών και έλλειψης ρευστότητας δεν θα μπορούσαν, μέσω του παραδοσιακού τραπεζικού συστήματος, και οι δανειστές εξασφαλίζουν υψηλό επιτόκιο, ανταγωνιστικότερο άλλων επενδύσεων και μεγαλύτερο από αυτό, των προθεσμιακών καταθέσεων στο παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα.

6.6 Χαρακτηριστικά και προσφερόμενες υπηρεσίες

Τα τυπικά χαρακτηριστικά του δανεισμού ομότιμων είναι τα εξής (Bradley C. et al, 2009):

1. Διεξάγεται με σκοπό το κέρδος.
2. Δεν είναι απαραίτητη η σχέση, ή ο κοινός δεσμός δανειστή και δανειζόμενου.
3. Είναι απαραίτητη η διαμεσολάβηση από διαδικτυακή εταιρεία.
4. Οι συναλλαγές διενεργούνται διαδικτυακά και όχι μέσω παραδοσιακού διαύλου.
5. Οι δανειστές μπορούν να επιλέξουν ποιον να δανείσουν (όταν ο διαμεσολαβητής προσφέρει αυτήν την υπηρεσία).
6. Τα δάνεια, μπορεί να έχουν, ή όχι εξασφαλίσεις και δεν προστατεύονται συνήθως από κυβερνητικούς, αλλά εναλλακτικά, από άλλους ασφαλιστικούς οργανισμούς.
7. Τα δάνεια είναι μεταβιβάσιμοι δανειακοί ή επενδυτικοί τίτλοι, (η υπηρεσία αυτή δεν προσφέρεται από όλες τις πλατφόρμες ή έχει πολύ μεγάλο κόστος μεταβίβασης).

Οι περισσότεροι διαδικτυακοί διαμεσολαβητές, προσφέρουν τις ακόλουθες υπηρεσίες:

1. Διαδικτυακή πλατφόρμα για την προσέλκυση δανειοληπτών και δανειστών, έγκαιρης και άμεσης αγοράς.
2. Ανάπτυξη προτύπων για τις εγκρίσεις και την τιμολόγηση των δανείων, την εξακρίβωση της ταυτότητας, του εισοδήματος και της απασχόλησης του δανειολήπτη καθώς και του τραπεζικού του λογαριασμού.
3. Διενέργεια ελέγχων πιστοληπτικής ικανότητας και αποκλεισμού των μη κατάλληλων για δανειοδότηση.
4. Επεξεργασία πληρωμών δανειοληπτών και προώθηση πληρωμών σε επενδυτές – δανειστές.
5. Εξυπηρέτηση δανειζόμενων και δανειστών, προσπάθεια συλλογής πληρωμών μη συνεργαζόμενων οφειλετών.
6. Νομική συμμόρφωση και υποβολή εκθέσεων.

-
7. Εξεύρεση νέων δανειστών και δανειζόμενων μέσω προωθητικών δραστηριοτήτων (marketing).

6.7 Τεχνολογία και εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης

Οι peer to peer και οι crowd funding πλατφόρμες, χρησιμοποιούν αποκλειστικά τις νέες τεχνολογίες, προκειμένου να επιτύχουν τον σκοπό τους. Η ραγδαία αύξηση του internet και οι νέες τεχνολογίες που αναπτύσσονται σήμερα παγκοσμίως, από το laptop και το tablet, έως το smart phone και την έξυπνη τηλεόραση, προσφέρουν την ευκολία της χρήσης των υπηρεσιών μιας τράπεζας, από το σπίτι. Καινοτομίες, όπως η φωνητική αναγνώριση σε αντικατάσταση του κωδικού, ή τηλεδιασκέψεις με τραπεζικά στελέχη, ήδη αξιοποιούνται από τράπεζες ή χρηματοπιστωτικές εταιρίες στο εξωτερικό, προκειμένου να καλύψουν την απαίτηση των πελατών τους, για πιο ταχεία και πιο ευέλικτη εξυπηρέτηση.

Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, οφείλουν να αναγνωρίσουν το νέο ψηφιακό περιβάλλον, καθώς και την αλλαγή συμπεριφοράς των καταναλωτών τους και να προσπαθήσουν, να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα, μετασχηματίζοντας το παραδοσιακό μοντέλο λειτουργίας τους, χρησιμοποιώντας την προηγμένη τεχνολογία που είναι σήμερα διαθέσιμη.

Για να μπορέσουν να τα καταφέρουν, θα πρέπει να αντιμετωπίσουν σοβαρά θέματα όπως :

1. Η απλοποίηση διαδικασιών και προϊόντων εφαρμόζοντας λιτές τεχνολογίες.
2. Η αντικατάσταση της waterfall μεθοδολογίας, από agile project management μεθοδολογίες που είναι πιο ευέλικτες (Lotz, 2013)
3. Η αξιοποίηση του IoT (Internet of things) και ο σχεδιασμός ψηφιακών προϊόντων που να εκμεταλλεύονται τις τεχνολογικές δυνατότητες.
4. Η αντικατάσταση των αναποτελεσματικών core legacy συστημάτων από νέα ανοιχτής αρχιτεκτονικής service oriented architecture (SOA) συστήματα, που δίνουν την δυνατότητα ανάπτυξης προηγμένων υπηρεσιών.
5. Η ανάπτυξη και εγκατάσταση σύγχρονων CRM συστημάτων με στόχο την 360 οπτική αξιολόγηση του πελάτη.
6. Η δημιουργία σύγχρονων portals και my account υπηρεσιών, που να δίνουν την δυνατότητα σε πελάτες και ανθρώπινα δίκτυα, υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε πραγματικό χρόνο.
7. Η εξιχνίαση των απατών καθώς και η θωράκιση της ασφάλειας από τις cyber απειλές.

Η αξιοποίηση της τεχνολογίας, επιλύει τα παραπάνω προβλήματα ή συμβάλει στην βελτίωση τους, αρκεί οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, να διαπιστώσουν την αναγκαιότητα της αλλαγής και να την κάνουν άμεσα, ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Στο πλαίσιο αυτό, ήδη η HSBC, προσπαθώντας να προφτάσει τις τεχνολογικές εξελίξεις και να συναγωνιστεί τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης, έχει ξεκινήσει την λειτουργία μιας διαδικτυακής υπηρεσίας με την ονομασία Link screen, που προσφέρει σε επιχειρήσεις, που θέλουν να πάρουν ένα καινούργιο δάνειο, την υπηρεσία της επικοινωνίας με τον τραπεζικό τους σύμβουλο και της κατάθεσης οποιοδήποτε εγγράφου απαιτηθεί, διαδικτυακά. Η συγκεκριμένη ιστοσελίδα, η οποία είναι προσβάσιμη από τον υπολογιστή, ή το smart phone του πελάτη, επιτρέπει ακόμα και την ηλεκτρονική υπογραφή της αίτησης, μειώνοντας τον απαιτητό χρόνο για την έγκριση του δανείου στο μισό.

Άλλες τράπεζες του εξωτερικού, όπως η Barclays, δίνουν την δυνατότητα στους πελάτες τους, να έχουν πρόσβαση στον λογαριασμό τους, μέσω φωνητικής αναγνώρισης χωρίς να είναι απαραίτητη η πληκτρολόγηση κάποιου κωδικού (Financial Times, 2016).

Άλλωστε, η στροφή των πελατών στο internet και mobile banking, κάνει τις τράπεζες να δίνουν έμφαση σε αυτά τα κανάλια επικοινωνίας και να κλείνουν συμβατικά καταστήματα, προκειμένου να μειώσουν τα λειτουργικά τους έξοδα και αλλάζοντας τον τρόπο λειτουργίας τους, πλησιάζοντας πελάτες σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου, μεγαλώνοντας το παγκόσμιο μερίδιο αγοράς τους.

Παραδείγματα τέτοιων τραπεζικών ιδρυμάτων με στροφή στην διαδικτυακή εξυπηρέτηση, χωρίς γεωγραφικό περιορισμό, αποτελούν η γερμανική τράπεζα Number26, η Nemea Bank από την Μάλτα, η Ancoria Bank στην Κύπρο, ενώ μια start up τράπεζα στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Tandem, έχει πάει ακόμη πιο πέρα, συγκεντρώνοντας χρήματα μέσω crowd funding και λειτουργώντας αποκλειστικά online (Tandem Bank, 2016).

Όσον αφορά στην Ελλάδα, από το 2008 έως το 2014 αποχώρησαν 23.466 τραπεζικοί υπάλληλοι, κλείνοντας 1.568 καταστήματα τραπεζών (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2014) ενώ τα τραπεζικά ιδρύματα ενίσχυσαν την online εξυπηρέτηση, αναβαθμίζοντας τις διαδικτυακές πλατφόρμες τους, με την βοήθεια fin tech εταιρειών.

6.8 Fin tech εταιρείες

Ο όρος fin tech, χαρακτηρίζει τον οικονομικό κλάδο που αποτελείται από εταιρίες, που χρησιμοποιούν την νέα τεχνολογία, που έχει αναπτυχθεί και συνεχίζει την ραγδαία εξέλιξη της, για να κάνει τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες πιο αποτελεσματικές. Οι εταιρίες αυτές είναι συνήθως start ups, οι οποίες ιδρύονται με σκοπό την διατήραση του status quo των υφιστάμενων οικονομικών συστημάτων και την εγκαθίδρυση και ενίσχυση νέων εναλλακτικών δικτύων χρηματοδότησης της οικονομίας.

Στην Ελλάδα, αν και τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης είναι σχεδόν άγνωστα, μια εταιρεία fin tech, η profile software, έχει δημιουργήσει λογισμικό για πλατφόρμες peer to peer, crowd funding, και Ισλαμικής τραπεζικής και έχει κατακτήσει μερίδιο αγοράς στο εξωτερικό, δείχνοντας τον δρόμο που πρέπει να ακολουθηθεί, για το νέο επιχειρηματικό μοντέλο, με την συμβολή της καινοτομίας και της τεχνολογίας της πληροφορικής (Profile Software, 2016).

Επίσης, η εταιρεία crowdpolicy δημιούργησε την πλατφόρμα crowd funding Act4Greece, για την ανάπτυξη της κοινωνικής τραπεζικής, κατόπιν εντολής της Εθνικής τράπεζας, βοηθώντας στην προσπάθεια συλλογής χρημάτων για την στήριξη κοινωνικών ομάδων, δημιουργώντας ένα καινούργιο περιβάλλον fin tech εταιρειών (Crowdpolicy, 2016).

Επιπροσθέτως, μια διαφορετική πλατφόρμα crowd funding δημιουργήθηκε, από την εταιρεία Converge, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί από την Μη Κυβερνητική Οργάνωση Praksis, ως αποτέλεσμα της παροχής δωρεάν βοήθειας, για την χρηματοδότηση και υλοποίηση επιχειρηματικών ιδεών, ταλαντούχων νέων ανθρώπων.

Ωστόσο, η εξέλιξη της fin tech, δημιουργεί προκλήσεις για τις εποπτικές αρχές και τους φορείς της αγοράς, κυρίως, όσον αφορά την εξισορρόπηση των δυνητικών οφελών της καινοτομίας στην οικονομία, με τους πιθανούς κινδύνους των νέων προσεγγίσεων της χρηματοδότησης, χωρίς να γνωρίζουμε το άμεσο αποτέλεσμα.

Συμπεράσματα

Η παγκοσμιοποιημένη οικονομία, μαζί με την τεχνολογική και καινοτομική εξέλιξη των αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων χωρών, επέτρεψαν τις κοινωνίες, να μπουν σε μια νέα οικονομία, που λειτουργεί με γνώμονα την καινοτομία, αλλά και το χαμηλό εργατικό κόστος, προσπαθώντας να μεγιστοποιήσει την κερδοσκοπική αποτελεσματικότητα, μέσα από μεγάλες κλίμακες συσσώρευσης κεφαλαίου και αχαλίνωτη εκμετάλλευση των φυσικών και ανθρώπινων πόρων. Αυτό το οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης, που συρρικνώνει το κοινωνικό κράτος πρόνοιας, φέρνει διεύρυνση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων, αύξηση της φτώχειας, της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στην Ελλάδα σήμερα, εξελίσσεται μια σοβαρή οικονομική κρίση, το μέγεθος της οποίας είναι τουλάχιστον όμοιο με την Μεγάλη Ύφεση του 1929 στην Αμερική. Μεταξύ 2007 και 2015 το ΑΕΠ μειώθηκε πάνω από 28%, ενώ το ποσοστό ανεργίας έφτασε το 24,6%. Μετά την παγκόσμια κρίση του 2007-2009, το επενδυτικό κλίμα μεταστράφηκε, από την επενδυτική υπεραισιοδοξία, στην αποστροφή κάθε έννοιας κινδύνου. Οι παγκόσμιες προοπτικές ανάπτυξης μειώθηκαν, ενώ οι αδυναμίες της περιφέρειας της Ευρωζώνης άρχισαν να διακρίνονται. Οι διεθνείς χρηματοδοτικές ροές προς την Ελλάδα μειώθηκαν, ως αποτέλεσμα της απροθυμίας των επενδυτών να χρηματοδοτήσουν την περιφέρεια της Ευρωζώνης, γεγονός που προξένησε σημαντικά προβλήματα στην χώρα, αφού το μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα δεν έδωσε μεγάλο περιθώριο ελιγμών.

Η απώλεια πρόσβασης στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές έσπρωξε την χώρα σε δανεισμό από τους εταίρους μας στην Ε.Ε, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί ο προϋπολογισμός μας, ενώ η ανάγκη δανεισμού της χώρας από την ΕΕ, το ΔΝΤ και την ΕΚΤ, δεν ήρθε χωρίς υποχρεώσεις.

Οι μεγάλες εισροές κεφαλαίων τα προηγούμενα χρόνια, οδήγησαν στην οικονομική ανάπτυξη και σε αυξήσεις των μισθών και των τιμών. Η ενίσχυση της παραγωγικότητας που επιβαλλόταν να γίνει, δεν πραγματοποιήθηκε, με αποτέλεσμα την δυσχέρεια της αποπληρωμής του εξωτερικού χρέους και την απώλεια της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της χώρας. Το γεγονός αυτό, οφειλόταν στο ότι μεγάλο μέρος των δανειακών κεφαλαίων, οδηγήθηκε σε κατασκευές κατοικιών και κατανάλωση, πράξεις που δεν βοήθησαν τις εξαγωγικές δραστηριότητες. Η ευκολία δανεισμού της χώρας και των

πολιτών της δημιούργησε ένα χαλαρότερο οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον, που μαζί με την αύξηση της διαφθοράς, αποθάρρυνε τις μεταρρυθμίσεις.

Η αναδιάρθρωση της οικονομικής δραστηριότητας προς την παραγωγή εξαγωγίμων αγαθών και υπηρεσιών, απαιτεί ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας, η οποία παλαιότερα γινόταν με την υποτίμηση του νομίσματος ενώ σήμερα, μετά την ένταξη στο ευρώ πρέπει να ανακτηθεί, μέσω της μείωσης των τιμών και των μισθών, ταυτόχρονα με την αύξηση της παραγωγικότητας και της καινοτομίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Το γεγονός αυτό προκαλεί αλυσιδωτές αντιδράσεις και στην κοινωνική ζωή, έχοντας δραματικές επιπτώσεις στην ευημερία των ανθρώπων και ωθώντας μεγάλο μέρος τους στην φτώχεια. Οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις ανεξαρτήτως του τομέα δραστηριοποίησης τους, αντιμετωπίζουν μια πιστωτική ασφυξία εξαιτίας της μείωσης των δανειοδοτήσεων από το παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα, βιώνοντας και αυτές την μείωση των δραστηριοτήτων τους ως αποτέλεσμα της οικονομικής ύφεσης. Οι ρυθμίσεις και οι αναδιρθρώσεις του δανεισμού πιέζουν ακόμη περισσότερο τις επιχειρήσεις, δημιουργώντας ανάγκη για ρευστότητα.

Τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης της οικονομίας, είναι μια λύση στις πρωτόγνωρες συνθήκες έλλειψης ρευστότητας στην Ελληνική οικονομία, αφού προσφέρουν την δυνατότητα να χρηματοδοτήσουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις εκτός παραδοσιακού τραπεζικού συστήματος. Άλλωστε, μια οικονομία, η οποία μέσα σε πέντε χρόνια έχασε το 25% του πραγματικού της ΑΕΠ δυσκολεύεται να δημιουργήσει ενδογενώς τα εποπτικά κεφάλαια που χρειάζεται το τραπεζικό της σύστημα, αφού η κερδοφορία τους και άρα και τα εποπτικά τους κεφάλαια εξαρτώνται από την υγεία των δανειακών τους χαρτοφυλακίων που συνεχώς επιδεινώνεται. Ως αποτέλεσμα ο αυξημένος βαθμός αβεβαιότητας, απομακρύνει τους καταθέτες που αποτελούν την κυριότερη πηγή χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας.

Έτσι, εφόσον δεν προβλέπεται η άμεση αποκατάσταση του παραδοσιακού τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη για στροφή σε εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης, αφού σε παρόμοιες συνθήκες σε άλλες χώρες, έχουν παράσχει την απαιτούμενη βοήθεια που χρειαζόταν η οικονομία για την επανεκκίνηση της. Ειδικά το crowd funding που είναι πολύ δημοφιλής μέθοδος χρηματοδότησης στην Αγγλία και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, και οι πλατφόρμες peer to peer μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά, τις

ΜΜΕ επιχειρήσεις που είναι η ραχοκοκαλιά της Ελληνικής οικονομίας, παρέχοντας πρόσβαση στην ψηφιακή οικονομία του μέλλοντος.

Βιβλιογραφικές Αναφορές - Διαδικτυακές Πηγές

A.Ordanini, L. Miceli, Marta Pizetti, A.Parasuraman. (2009). Retrieved 12 01, 2015, from <http://www.scribd.com/doc/59656556/Crowdfunding-Transforming-Customers-into-Investors-through-Innovative-Service-Platforms>

Bradley C.et al. (2009). Retrieved 04 05, 2016, from https://www.fdic.gov/bank/analytical/quarterly/2009_vol3_1/AltFinServicesprimer.html

Crowdpolicy. (2016, 05 06). Retrieved 05 06, 2016, from <http://crowdpolicy.com/>

ECB. (2016). Retrieved 03 04, 2016, from <https://www.ecb.europa.eu/stats/money/surveys/sme/html/index.en.html>

EFSF. (2016). Retrieved 04 22, 2017, from <http://www.efsf.europa.eu/about/index.htm>

European Commission. (2016). Retrieved 04 03, 2016, from <http://ec.europa.eu/growth/smes/>

Financial Times. (2016, 03 31). *www.insider.gr*. Retrieved 04 25, 2016, from <http://www.insider.gr/eidiseis/financial-times/10191/oi-trapezes-agkaliazoyn-tin-psifiaki-tehnologia>

Greek reporter. (2015). Retrieved 05 02, 2017, from <http://greece.greekreporter.com/2015/07/29/ecb-maintains-ela-to-greek-banks/>

Kiva org. (2016). Retrieved 04 04, 2016, from <https://www.kiva.org/>

Lotz, M. (2013, 07 05). Retrieved 05 06, 2016, from <http://www.seguetech.com/blog/2013/07/05/waterfall-vs-agile-right-development-methodology>

Mankiw-Taylor. (2011). *Αρχές Οικονομικής Θεωρίας με αναφορές στις Ευρωπαϊκές Οικονομίες*. Αθήνα: Gutenberg.

McCallum, B. (2002). *Νομισματική Θεωρία και Πολιτική*. Αθήνα: Κριτική Αε.

Prive T. - Forbes. (2012). Retrieved 04 04, 2016, from <http://www.forbes.com/sites/tanyaprive/2012/11/06/inside-the-jobs-act-equity-crowdfunding-2/#540a078e6163>

Prive T. (2016). Retrieved 04 05, 2016, from <http://www.forbes.com/sites/chancebarnett/2015/06/09/trends-show-crowdfunding-to-surpass-vc-in-2016/#6b77d16d444b>

Profile Software. (2016, 04 26). *profile software*. Retrieved 04 26, 2016, from <http://www.profilesw.com/el/>

Singh K. (2007). Retrieved 04 06, 2016, from <https://agustinazubair.files.wordpress.com/2015/09/2-quantitative-social-research-methods-2007-kultar-singh.pdf>

Tandem Bank. (2016, 05 06). Retrieved 05 06, 2016, from <https://tandem.co.uk/>

Zopa 1. (2016). Retrieved 04 04, 2016, from <https://www.zopa.com/lending/returns-performance>

Zopa 2. (2016). Retrieved 03 03, 2016, from <http://www.zopa.com/loans>

Αλογοσκούφης Γ. (2012). *Η εξέλιξη του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος*. Retrieved 04 04, 2016, from <https://alogoskoufis.files.wordpress.com/2012/02/intmac-ch-2.pdf>

Βιτωράτου Σ. (2004). Retrieved 04 05, 2016, from [http://stat-athens.aueb.gr/~jbn/courses/diplomatikes/biostats/Vitoratou\(2004\).pdf](http://stat-athens.aueb.gr/~jbn/courses/diplomatikes/biostats/Vitoratou(2004).pdf)

Βλάχος Γ. (2015). Retrieved 04 02, 2016, from <http://www.ihu.edu.gr/index.php/events/item/776-debt-restructuring-survive-today-prepare-for-tomorrow.html>

Ελληνική Ένωση Τραπεζών. (2014, 12 31). *Ελληνική Ένωση Τραπεζών*. Retrieved 05 06, 2016, from http://www.hba.gr/4Statistika/UplPDFs/2014/diktio_trapezwn_proswpiko_2014.pdf

Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία. (2016). *Ελληνική Οικονομία*. Retrieved 04 25, 2017, from <http://www.statistics.gr>

Ένωση Ελληνικών Τραπεζών. (2015). Retrieved 05 03, 2017, from <http://www.hba.gr/Main/trapezikiargia15.asp>

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ. (2013). Retrieved 04 03, 2016, from <http://www.gsevee.gr/meletes-2/258-2013>

Μ., Κρονίδης. (2009). *Αλλαγές στο Πλαίσιο Εποπτείας του Τραπεζικού Συστήματος*. Retrieved 05 03, 2017, from <http://www.acb.com.cy/upload/20091209/1260364263-30165.pdf>

Παπανικολάου Γ. (2013). Retrieved 04 04, 2016, from <http://www.euro2day.gr/specials/topics/article/1166821/peer-to-peer-lending-o-neos-tropos-hrhmatodothshs.html>

Σαρτζετάκης Ε. (χ.χ). *Εισαγωγή στην Μακροοικονομική Αποταμίευση Επένδυση και το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα*. Retrieved 01 08, 2016, from <http://users.uom.gr/~esartz/teaching/macro>

Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. (2013). Retrieved 04 26, 2017, from http://www.hfsf.gr/files/HFSF_activities_Jan_2013_Jun_2013_el.pdf

Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. (2016). Retrieved 05 02, 2017, from <http://www.hfsf.gr/el/index.htm>

Τράπεζα Ελλάδος . (2015). Retrieved 04 05, 2016, from http://www.bankofgreece.gr/BogDocumentPEE/%CE%A0%CE%95%CE%95%2047_9_2_2015.pdf

Τράπεζα Ελλάδος. (2012). Retrieved 04 25, 2017, from http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7.pdf

Τράπεζα Ελλάδος. (2016). Retrieved 04 20, 2017, from <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%86%CF%83%CE%BA%CE%B7%CF%83%CE%B7%20%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%AF%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CE%BA%CF%81%CE%B1%CE%AF%CF%89%CE%BD%20%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE>